

חָנָן et **רְחַם**
avec les verbes

Ex 33:19 avec commentaires (< Responsa)

פרשנים לשמות פרשת משפטיפ פרק כג פסוק ב'

Légende

et repères chronologiques :
voir à la fin du document (page 19)

שמות פרק לג פסוק יט

יִאֱמֵר אֲנִי אֶעֱבֹר כֹּל טוֹבִי עַל פְּנֵיךְ
וְקָרָאתִי בְּשָׁם יְהוָה לְפָנֶיךְ
**וְחָנָןִי אֶת אָשֶׁר אָחָזָה
וְרְחַמֵּנִי אֶת אָשֶׁר אָרַחֲםָה:**

TaNaKh Ex 33:19 (traduction Jacques KOHN pour Tora Temima)

Il dit : Moi, je ferai passer toute ma bonté sur ta face,
j'appellerai par le Nom de Hachem devant toi,
je ferai faveur à qui je ferai faveur,
je ferai miséricorde à qui je ferai miséricorde.

תרגום אונקלוס □ מות פרה ת מ פטימ פרק לג פסוק יט

(יט) וְאָמֵר אָנָּא אֶעֱבֹר כֹּל טוֹבִי עַל אֲפִיךְ
וְאִקְרֵי בְּשָׁמָא דִּי קְדֻמָּה
וְאָחָזָן לְפָנֵן דָּא חָזָן
וְאָרַחֲם עַל מַן לְאָרַחֲםָה:

Targum Onqelos (vocalisat° et traduct° : Tora Temima + LE DÉAUT)¹

19) Il dit : Voici que je vais faire passer devant toi toute ma bonté
et je prononcerai le Nom de Hachem devant toi ;
je ferai grâce à qui je ferai grâce
et je ferai miséricorde à qui je ferai miséricorde.

תרגום ירושלמי □ מות פרה ת כי תְּאַפְּרִיק לְג פסוק יט

(יט) וְאָמֵר הָא אָנָּא מַעֲבֹר כֹּל מִכְילַת טוֹבִי קְדֻמָּה
וְאִקְרֵי בְּשָׁמָט יְהוָה קְדֻמָּה
וְאָחָזָס עַל מַה דָּחָמִי לֵיהֶ לְמִיחָס
וְאָרַחֲם עַל מַה דָּחָמִי לֵיהֶ לְמַתְרַחָמָא:

Targum Yerushalmi (vocalisat° et traduct° : Site Sefaria + LE DÉAUT)

19) Il dit : Et voici que je vais faire passer devant toi toute la mesure de ma bonté
et je prononcerai le Nom bon de Hachem devant toi ;
et j'aurai pitié de qui je juge bon d'avoir pitié
et je ferai miséricorde à qui je juge bon de faire miséricorde

תרגום יונתן □ מות פרה ת מ פטימ פרק לג פסוק יט

(יט) וְאָמֵר אָנָּא מַעֲבֹר כֹּל מִכְילַת טוֹבִי קְדֻמָּה
וְאִקְרֵי בְּשָׁומָמִים מִמְרִיה דִּי קְדֻמָּה
וְאָחָזָס עַל מַאֲן דָּחָמִי לֵיהֶ לְמִיחָס
וְאָרַחֲםִים עַל מַאֲן דָּחָמִי לֵיהֶ לְמַתְרַחָמָא:

Targum Jonathan (vocalisat° et traduct° : Site Sefaria + LE DÉAUT)

19) Il dit : Voici que je vais faire passer devant toi toute la mesure de ma bonté
et je prononcerai le Nom de la parole de Hachem devant toi ;
et j'aurai pitié de qui je juge bon d'avoir pitié
et je ferai miséricorde à qui je juge bon de faire miséricorde

¹ ONQÉLOS utilise le même 1er verbe que la BHS : חָנָן (H-N-N = "faire grâce"), alors que les autres targum^{im} ont חָוָס (H-W-S = "avoir pitié"). Tous ont en 2ème verbe רְחַם (R-H-M), traduit "faire miséricorde" par LE DÉAUT, et "être compatissant" ou "avoir compassion" par la "communauté du site SEFARIA" ; j'opterai moi-même plutôt pour "compassion" plutôt que "miséricorde".

כתר יונתן שמות פרשת משפטים פרק לג פסוק יט	"La Couronne de Jonathan" (ben Uziel) (Traduct° d'après LE DÉAUT)
(יט) ויאמר אני מעביר כל מידת טובֵי לפניך ואקרא בשםمامרו של יי' לפניך ואהו על מי שראוי לו להוֹס, וירחמתי על מי שראוי לו לרחם:	19) Il dit : Moi, je vais faire passer tout l'attribut ¹ de ma bonté devant toi et je prononcerai le Nom de la parole de Hachem devant toi ; et j'aurai pitié de qui est digne de pitié, et je ferai miséricorde à qui est digne de miséricorde.

תלמיד בבלי מסכת ברכות דף ז עמוד א	TALMUD BABLI. Traité Berakhot 7a (traduct° A. Steinsaltz)
<p>¹ופליגא דרבי מאיר, ²דאמר רבי מאיר: שתים נתנו לו ואחת לא נתנו לו,</p> <p>³שנאמר: (שמות ל"ג) ותנתني את אשר אהן - ⁴אף על פי שאינו הגון,</p> <p>- ורחמתי את אשר ארחם - ⁵אף על פי שאינו הגון. (שמות ל"ג)</p> <p>⁶זיאמר לא תוכל לראות את פני, ⁷תנא ממשימה דרבי יהושע בן קרחה, כך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: ⁸כשרצתי לא רצית, ⁹עכשו אתה רוצח - אני רוצח.</p>	<p>¹Et, note la Guemara, Rabbi Yossé, affirmant que les trois requêtes de Moïse ont été satisfaites, s'oppose à Rabbi Mèir, ²lequel prétendait que seules les deux premières ont été agréées, mais pas la troisième. ³La phrase (Ex 33:19) "<i>je ferai grâce à qui je ferai grâce</i>" laisse entendre, en effet, que l'Éternel accorde sa faveur à un homme ⁴bien qu'il n'en soit pas digne. De même, —dans la suite du verset : "<i>Je prendrai en pitié qui je prendrai en pitié</i>" —Il agit de la sorte ⁵bien que la personne graciée n'en soit pas digne. Les voies de la Providence restent insondables —même pour Moïse.</p> <p>A propos du verset suivant : ⁶"<i>Il dit : Tu ne pourras voir ma face</i>", ⁷un tana a enseigné au nom de Rabbi Yehoshoua' ben Kor'ha : "Le Saint –bénit soit-il– a déclaré à Moïse : ⁸Quand je souhaitais, au buisson ardent, te "<i>faire connaître mes voies</i>", tu ne voulais pas (il "<i>cacha sa face et eut peur de regarder</i>" —ibid. 3:6). ⁹Maintenant que tu veux, moi je ne le souhaite plus, parce que l'heure de grâce est passée."</p>

תלמיד בבלי מסכת ראש השנה יז ב	TALMUD BABLI , Traité Rosh ha-Shanah 17b/a (traduct° Tora Temima et Steinsaltz)
<p>יעבר ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן: אל מלא מקרה כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעתף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שיש ישראל חוטאין - יעשו לפני סדר זהה, ואני מוחל להם.</p> <p>ה' ה' – אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה.</p> <p>אל רחום וחנון, אמר רב יהודה: ברית כורותה לשילש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר [שמות, לד י] הנה אנכי כרת ברית.</p>	<p>Hachem passa devant lui et cria – Rabbi Yoḥanan a enseigné : Si cela n'avait pas été écrit explicitement, il aurait été impossible de le dire ! Cela nous apprend que le Saint –bénit soit-il– s'est enveloppé [de son <i>talith</i>] comme un ministre officiant pour montrer à Mochè l'ordre des prières [l'ordre rituel des treize attributs de miséricorde] et qu'il lui a dit : "Toutes les fois qu'Israël péchera, qu'ils suivent ce rituel, et je leur pardonnerai !"</p> <p>Hachem Hachem – Que veut dire Hachem Hachem ? Je suis Hachem avant que l'homme ait péché, et je suis Hachem après qu'il a péché et qu'il s'est repenti [en ce que ma clémence reste inchangée].</p> <p>Dieu miséricordieux et bienveillant – Rav Yehouda affirme : Selon un pacte conclu [par Dieu avec les enfants d'Israël], la mention des treize attributs [de miséricorde, dans la prière des jours de jeûne,] ne sera jamais vainue [et sera toujours exaucée] car, [après en avoir dressé la liste,] Dieu déclare (Ex 34:10) "<i>Voici que j'établis une alliance ...</i>"</p>

¹ L'expression araméenne (mekhilat-*tūvî* = "la mesure de ma bonté") des targum ^{im} Yerushalmi et Jonathan est traduite dans le "Kètèr Jonathan" par le mot hébreu **מִדָּה** (*middat tūvî*) qui a effectivement le même sens de "mesure", et qui sera, dès l'époque talmudique, "canonisé" (en quelque sorte) dans l'expression **שְׁלַשׁ-עֲשֶׂרֶת מִדּוֹת** les 13 "middot" = les 13 "attributs" de Dieu. Pour cette raison, je traduirai le plus souvent possible le mot hébreu "מידה" - *middah*" par "attribut".

דף יז עמוד א

... וּרְבָּחַסֵּד – מטה כלפי חסד, ועליהן אמר דוד [תהלים קט"ז] אהבת כי ישמע ה'. דרש רבא: Mai d'crit abba'i ci yishmu'h', amraha nesata yisrael l'pni ha-kadosh beror. הוא: רבונו של עולם, אימתי אני אהובה לפני - בזמן שאתה שומע קול תחנני.

... לדתך ולוי יהושע ...

[...] בית הילל אומרם: ורב חסד, מטה כלפי חסד. היכי עבד?

רבי אליעזר אומר: כובשו, שנאמר [מيكا ז יט] ישבו ירחמו יכש עונתינו,

רבי יוסי בר חנינא אמר: נושא, שנאמר [מيكا ז יח] נשא עון ו עבר על פשע.

תנא דברי ישמעאל: מעביר ראשון רשות, וכן היא המדה. אמר רבא: ועון עצמו אינו נמק, דאי אילכא רובה עונות - מהшиб בהדייהו. (רבא אמר) מסורת הש"ס: [אמר רבא] : כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר נשא עון ו עבר על פשע, למי נושא עון - למי שעובר על פשע.

Et plein de bienveillance – Il infléchit [la balance de la justice] vers la bienveillance.

Selon l'école de Hillel, puisqu'en vertu de l'un des treize attributs de la miséricorde, Dieu est "**plein de bienveillance**" (Ex 34:6), Il fait pencher avec bienveillance la balance en faveur des hommes moyens qui ont autant de fautes que de mérites et ne les précipite pas dans la gênette. David dit à leur sujet (Ps 116:1) : "Je ressens l'amour quand l'Éternel écoute ma voix, mes supplications" (en faveur des hommes moyens), ainsi que tout le passage, notamment (verset 6) : "Je suis pauvre (en mérites, et donc moyen) et (néanmoins) il me sauvera". [...]

[...] On a vu que, selon l'école de Hillel, Dieu étant plein "**plein de bienveillance**", il fait pencher la balance en faveur des hommes moyens. Comment procède-t-il ?

D'après Rabbi Eli'ezer, il alourdit (*kovesh*) le plateau des mérites, car il est dit (Mi 7:19) : "Il nous reprendra en pitié et donnera (*yikhbosh*) un poids (décisif aux mérites contre) nos fautes". D'après Rabbi Yossè bar Hanina, il élève le plateau des fautes, comme s'il était plus léger que l'autre, car il est dit (ibid. 7:18) : "Il élève le [plateau de] la faute et passe sur les méfaits pour le reste de son héritage".

Un Sage de l'école de Rabbi Yishmael affirme, lui : en vertu de l'un des attributs de miséricorde, quand la balance des fautes et des mérites est équilibrée, Dieu élève les premières fautes, de telle sorte que les bonnes actions deviennent plus nombreuses. Mais, précise Rava, ils ne sont pas effacés après avoir été retirés de la balance. Ils s'ajoutent, le cas échéant, pour ranger le pécheur dans la catégorie des méchants s'il commet d'autres fautes qui, avec les premières, deviennent plus nombreuses que les mérites. Rava affirme que le Saint –bénit soit-il– pardonne tous les méfaits de celui qui passe sur les torts qui lui ont été causés par d'autres, car il est dit : "Il (l'Éternel) enlève [le plateau de] la faute et passe sur les méfaits pour le reste de son héritage." Ce verset se comprend ainsi : pour qui élève-t-il [le plateau de] la faute ? Pour celui qui passe sur les méfaits commis contre lui.

פנֵי יהושע מסכת ראש השנה דף יז עמוד ב

ולפי"ז את שפיר טובא הא דאמרין בסמור **אלפי** ואמרי לה אילפא רמי כתיב **ורב חסד – וכתיב ואמת** בתחלת ואמת ולבסוף ורב חסד, לכארה יש לתמונה דהא בקרא איפכא כתיב בתחלת ורב חסד ולבסוף ואמת, אבל למאי דפרישית את שפיר דודאי קר היא המדה הנוגאת לדורות בתחלת ואמת היינו בראש השנה ולבסוף ורב חסד היינו ביהו", כ.

משא"כ באותו שעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה סדר ה"ג מדות אותו זמן היה ביהו"כ עצמו שאמր לו הקדוש ברוך הוא שע"י הזכרת ה"ג מדות הללו מוחל להם הקדוש ברוך הוא על עון העגל ולכך הוקבע אותו יום ליום מחילה לדורות, והשתא את שפיר דבאותו זמן עצמו נתק"ם מדת ורב חסד קודם ואמת, כן נראה לי נכון ודוק"ק היטב:

+ extait du "**Pené Yehoshua**" de R. Jacob Joshua¹

[**Et plein de bienveillance** – Ilfai, et certains disent que c'était le Sage Ilfa; souleva aussi (comme Rav Huna et Rabbi Eli'ezer) une contradiction : Il est écrit dans la liste des attributs de Dieu : "**Et abondant en bonté**" (Ex 34:6), et il est écrit ensuite dans le même verset : "**et vérité**", ce qui implique l'attribut de justice. Il a répondu : Initialement, au moment du jugement = "**et la vérité**", c'est-à-dire que Dieu emploie une justice stricte, mais à la fin, quand il voit que le monde ne peut pas survivre sur à un jugement basé uniquement sur la vérité et la justice = "**et abondant en bonté**", c'est-à-dire qu'il est miséricordieux.] →(traduction d'après Tora Temima)¹

Comme il est dit ici, à l'heure même où le Saint –bénit soit-il– dit à Moïse l'ordre des *treize attributs*, au même moment il y eut le "*jour de l'expiation*" lui-même, comme lui dit le Saint –bénit soit-il– ; c'est par l'acte de faire mémoire de ces treize "*midot*" ("attributs") que le Saint –bénit soit-il– leur pardonne le péché du veau [d'or] et il détermine donc ainsi le jour du pardon pour des générations. Et tout cela s'arrange au mieux [?] : c'est dans ce même moment que s'accomplit l'attribut "*rav hèsèd*" ("plein de bienveillance") avant "*we-zèmèt*" ("et de vérité"), et cela me semble correct et bien documenté.

¹ R. Jacob Joshua = important commentateur du Talmud qui cherche souvent à résoudre les objections posées à Rashi par les tossafistes. "**Pené Yehoshua**" fut édité pour la 1ère fois en 1739 à Amsterdam. Ilfa suggère ici que l'ordre inversé des 2 attributs (*zèmet* puis *hèsèd*) correspond à l'ordre des dates des 2 fêtes correspondantes (*Rosh ha-Shanah* puis *Yom ha-Kippurim*).

ספרי במדבר פרשת נשא פיסקא מא	SIFRÉ BA-MIDBAR , Parashah Nasso>, Pisqa> 41 (sur Nb 6:25)
ויהונך – יהונך במשאלותיך וכן הוא אומר וחנתי את אשר אהון ורhamati את אשר ארחם (שמות לג יט)	6:25) "Qu'il te fasse faveur !!" ("wiHunnèkka") – Et il exaucera tes requêtes, et c'est ainsi qu'il est écrit : "je ferai faveur à qui je ferai faveur et j'aurai compassion de qui j'aurai compassion" (Ex 33:19).
ד"א יתן חן בעני הבריות וכן הוא אומר ויהי ה' את יוסף ויט אליו חסד ויתן חן בעניי שר בית הסוהר (בראשית לט כא) ואומר ותהי אסתר נושאת חן בעניי כל רואיה (אסתר ב טו) ואומר ויתן האלים את דניאל לחן ולחסד ולרhamים (דניאל א ט) ואומר ומצא חן ושכל טוב בעניי אליהם ואדם (משל ג)	Autre explication : il te rendra gracieux aux yeux des créatures ; et c'est ainsi qu'il est écrit : "Mais Dieu était avec Joseph, il étendit sur lui sa bonté et lui fit trouver grâce aux yeux du dirigeant de la prison" (Ge 39:21) ; et il est écrit : "Et voici qu'Esther trouva grâce devant tous ceux qui la virent" (Est 2:15) ; et il est écrit : "et Dieu accorda à Daniel grâce et compassion" (Da 1:9) ; et il est écrit : "Tu trouveras ainsi faveur et succès aux yeux de Dieu et des hommes" (Pr 3:4).
ד"א ויהונך – בדעת ובבינה ובהשכל ובמוסר ובחכמה	Autre explication : Et il te fera faveur de la connaissance, de la compréhension, de l'intelligence, de la morale et de la sagesse.
ד"א ויהונך – יהונך בתלמוד תורה וכן הוא אומר תנתן לראשך לווית חן (משל ד ט) ואומר כי לווית חן הם לראשך וענקים לגרגורותך (שם /משל/ א ט)	Autre explication : Et il te fera faveur dans l'étude de la Torah ("Talmud Torah"), ainsi qu'il est écrit : "Elle [la sagesse] posera sur ta tête une guirlande de grâce" (Pr 4:9) ; et il écrit : "c'est une guirlande de grâce pour ta tête, et des colliers pour ton cou" (Pr 1:9).
ד"א ויהונך – יהונך במתנת הנם וכן הוא אומר הנה כעוני עבדים אל יד אדוניהם וכעוני שפחה אל יד גבירתה כן עינינו אל ה' אלהינו עד שיחונינו (תהלים קכ ב) ואומר חננו ה' חננו כי רב שבענו בוז (שם /תהלים קכ"ג ג) ואומר ה' חנינו לך קורינו (שיעיה לג ב)	Autre explication : Et il te fera faveur : Il te fera faveur d'un don gratuit ; et c'est ainsi qu'il est écrit : "voici comme les yeux des serviteurs vers la main de leur maître, comme les yeux de la servante vers la main de sa maîtresse, ainsi nos yeux vers Yahvé notre Dieu, tant qu'il nous prenne en pitié" (Ps 123:2) ; et il est écrit : "Use de grâce envers nous, Seigneur ! use de grâce envers nous ; car nous sommes rassasiés par trop de mépris" (Ps 123:3) ; et il est écrit : "Seigneur, fais-nous grâce, en toi nous espérons" (Isa 33:2). [Fin de la Pisqa>].
[סליק פיסקא]	

שמות רבה (שנאן) פרשת שמות פרשה ב	SHEMOT RABBAH (Sinaï) parashah 2
ב, א פרשת ב. ומשה היה רעה (שמות ג א). כתיב: יודיע דרכיו למשה לבני ישראל עלילותיו רחום וחנון ה' [ארך אפים ורב חסד] (תהלים קג ז). בשר ודם עלילותיו מעותות הן, שנאמר: ושם לה עלילת דברים (דברים כב), אבל מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמןיות, שנאמר: רחום וחנון ה'. ואotton מדות הודיע הקדוש ברוך הוא למשה. שבשעה שאמר לו: והודיע נא את דרכך (שמות לג יג), אמר לו הקדוש ברוך הוא: וחנתי את אשר אהן ורhamati את אשר ארחם (שם /שמות לג יט), הווי: רחום וחנון [ה].	2) I Parashah B. "Et Moïse était berger" (/Ex 3:1). Il est écrit : "Il fait connaître ses voies à Moïse et aux fils d'Israël ses hauts faits ; miséricordieux et bienveillant est le Seigneur, [lent à la colère et plein d'amour]" (Ps 103:7-8) Pour les êtres de chair et de sang les "hauts faits" sont des "méfaits", comme il est écrit : "s'il lui reproche sa conduite" (De 22:14.17), mais les "attributs" ("middot") du Saint, béni soit-Il, c'est la compassion, comme il est écrit : <i>Dieu est compatissant et bienveillant</i> . Et ces "attributs", le Saint, béni soit-Il, les a fait connaître à Moïse. C'est qu'au moment où il lui dit : "fais-moi connaître ta voie" (Ex 33:13) le Saint, béni soit-Il, lui dit : "je ferai faveur à qui je ferai faveur [et j'aurai compassion de qui j'aurai compassion]" (ibid. Ex 33:19), Oh, compatissant et bienveillant [Dieu].
דבר אחר: יודיע דרכיו למשה - שהודיע הקץ למשה, שנאמר: ומשה היה רעה. לבני ישראל עלילותיו - שעשה עלילות דברים, כדי שיספרו ישראל מה שעשה במצרים, הדא הוא דעתך: ולמפני הספר באזני בנך ובן בנך [את אשר התעלתי במצרים] (שמות י ב).	Autre explication : "Il a fait connaître ses voies à Moïse" – il a annoncé la fin à Moïse, comme il est dit : "Et Moïse était berger".
רחום וחנון ה' [ארך אפים ורב חסד] - רחום, שרים על ישראל ולא נגעו בהם המכות; וחנון - שנותן להם חן בעני מצרים;	"Pour les enfants d'Israël ses hauts faits" - il a fait des paroles de reproches, afin qu'Israël raconte ce qu'il a fait en Egypte, voici ce qui est écrit : "afin que tu racontes à ton fils et au fils de ton fils comment je me suis joué des Égyptiens" (Ex 10:2).
ארך אפים - שהאריך אף עמהם; ורב חסד - שהיה מטה לפני חסד ונסתכל בטוב ולא ברע שהן עתידין לעשו.	"Dieu compatissant et bienveillant [lent à la colère et plein d'amour]" – "Compatissant", qui a eu compassion d'Israël et les fléaux ne les ont pas touchés ; "et Bienveillant" - qui les a rendus gracieux aux yeux des Égyptiens ; "Long à la colère" - qui a été patient avec eux ; "Et plein d'amour" – il penche vers la bienveillance et considère le bien et non le mal qu'ils vont faire.

<p>פסקתא זוטרתא (לקח טוב) שמות פרשנה משפטים פרק לג סימן יט</p> <p>[יט] ויאמר אני עביר כל טובך על פניך. מלמד שהראה לו הקדוש ברוך הוא כדרך שליח צבור יורך לפני התבהה, אמר לו כל זמן שישראל חוטאים והן עושים כסדר זהה מיד הם נענים: וחנוני את אשר אהונ ורhamti את אשר אהם.</p> <p>אף על פי שאינו הגון, ואי אתה רשאי להרהר אחר מדותי, ולומר מפני מה יש צדיק וטוב לו, ויש צדיק ורע לו, יש רשות וטוב לו, יש רשות ורע לו, כי עת לכל חפץ ועל כל המעשה שם (קהלת ג יז), ללמד לכל בא הארץ כי יש דין וחשבון, ולא יתייחס אדם מיום הדין:</p>	<p>PESIQTA ZUTARTA (< Midrash <i>lèqah tōv</i>) sur Ex 33:19</p> <p>19) Il dit : Moi, je ferai passer toute ma bonté sur ta face — Ce sont les rites des anges de service. J'appellerai par le Nom de Hachem devant toi — Cela enseigne que le Saint, béni soit-Il, lui a montré de quelle façon un officiant descend devant l'arche, Il lui a dit : tout le temps qu'Israël pêchera, qu'ils fassent selon ce rite, il leur sera aussitôt donné réponse ; <i>je ferai faveur à qui je ferai faveur, et je ferai miséricorde à qui je ferai miséricorde.</i></p> <p>Même si ce n'est pas convenable, et que tu n'es pas digne de méditer sur mes attributs et à dire pourquoi pour le juste il y a du bien ou du mal pour lui, et pourquoi pour le méchant il y a du bien ou du mal pour lui, "car il y a un temps pour chaque affaire et pour chaque action ici" (Qo 3:17). C'est pour enseigner à tous ceux qui viennent au monde qu'il y a une compe-rendu, et que personne ne désespère du jour de jugement.</p>
<p>מדרש אגדה (ובבר) שמות פרשנה משפטים פרק לג סימן יט</p> <p>[יט] ויאמר אני עביר, אלו תכיסיסי המלך שהם מלאכי השרת: וקראת בשם ה' לפניך. מלמד שהראה לו כדרך שליח הציבור יורך לפני התבהה אמר לו כל זמן שישראל חוטאים והם עושים כסדר זהה, מיד הם נענים:</p>	<p>MIDRASH AGGADAH (édition Buber) sur Ex 33:19</p> <p>19) Il dit : Moi, je ferai passer — Ce sont les rites des anges de service. J'appellerai par le Nom de Hachem devant toi — Cela enseigne que le Saint, béni soit-Il, lui a montré de quelle façon un officiant descend devant l'arche, Il lui a dit : tout le temps qu'Israël pêchera, qu'ils fassent selon ce rite, il leur sera aussitôt donné réponse.</p>
<p>ילקוט שמעוני תורה פרשנה כי תשא רמז שצה</p> <p>הראני נא את כבודך [lag, יח] הראני מדה שאתה מנהיג בה העולם אמר לו אין אתה יכול לעמוד על מדותי, פני ילכו והניחותי לך [lag, יד] אמר רבי יהונתן שם רבי יוסי מאיד כתיב פני ילכו והניחותי לך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה המתן לי עד שייעברו פנים של זעם ואני לך مكان שאין מרצינו לאדם בשעת כעסו, אם אין פניך הולכים (כתוב לעיל ברמז ש"מ).</p> <p>ונפלינו אני ועמדך [lag, טז] אמר רבי יהונתן ממשום רבוי יוסי שלשה דברים בקש משה מלפני הקדוש ברוך הוא ונתן לו. בקש שתשרה שכינה על ישראל ונתן לו שנאמר הלוא בכלתך עמו, בקש שלא תשרה שכינה על העכו"ם ונתן לו שנאמר ונפלינו אני ועמדך, בקש להודיעו דרכיו של הקדוש ברוך הוא ונתן לו שנאמר הודיעני נא את דרכך, אמר לפני רבש"ע מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו, יש רשות וטוב לו יש רשות ורע לו.</p>	<p>YALQÛT SHIMONI Torah, Parashah "Ki tissa", Rèmèz 395</p> <p>« Fais-moi donc voir ta Gloire ! » [Ex 33:18]. Montre-moi la manière ("middah" = "attribut") dont tu conduis le monde. Il lui dit : Tu n'es pas capable de tenir debout sur mon "attribut" ; "ma face ira [= "j'irai moi-même"] et je te donnerai du repos" [33:14]. Rabbi Yohanan a dit au nom de Rabbi Yossé : pourquoi est-il écrit "ma face ira et je te donnerai du repos" ? Le Saint, béni soit-Il, dit à Moïse : "attends-moi jusqu'à ce que le visage de colère passe et je te donnerai du repos" ; c'est de là qu'il n'y a rien de satisfaisant pour une personne au moment de sa colère, si "ta face ne va pas" [tu ne vas pas toi-même] (cf. ci-dessus, rèmèz 240).</p> <p>"Et nous sommes différents, moi et ton peuple" [33:16]. Rabbi Yohanan a dit au nom de Rabbi Yossé : Il y a trois choses que Moïse a demandées devant le Saint, béni soit-Il, et Il les lui a données. Il a demandé que la Shekinah plane sur Israël, et il l'a accordé comme il est écrit : "<i>Et nous sommes différents, moi et ton peuple</i>" ; il a demandé que la shekhinah ne plane pas sur les idolâtres, et il l'a accordé comme il est écrit : "<i>Et nous sommes différents, moi et ton peuple</i>" ; il a demandé de lui faire connaître les chemins du Saint, béni soit-Il, et il l'a accordé comme il est écrit : "<i>fais-moi connaître ton chemin</i>" ; il dit deant lui : "Maître du Monde, pourquoi y a-t-il un juste touché par le bonheur et un juste touché par le malheur, un méchant touché par le bonheur et un méchant touché par le malheur ?</p>

אמר לו צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק, צדיק ורע לו צדיק בן רשע, רשע וטוב לו רשע בן צדיק, רשע ורע לו רשע בן רשע.

אני והכתב פוקד עון אבות על בניים וכותב לא יומתו אבות על בניים,
לא קשיא הא באוחזין מעשה אבותיהם בידיהם הא כשאין אוחזין מעשה אבותיהם
בידיהם.

אלא כי קאמר צדיק וטוב לו זה צדיק גמור, צדיק ורע לו צדיק שאינו גמור וכו'.

ופליגא דרבי מאיר דאמר רבי מאיר ב' נתנו לו ואחת לא נתנו לא שנאמר וחנותי
את אשר אהון אף על פי שאינו הגון וرحمתי וגוי אפילו אינו הגון:

ויאמר הנה מקום ATI [לג, כא], אמר רבי יוסי בן חלפתא הנה אני במקום הזה אין
כתב כאן אלא הנה מקום ATI וגוי מקומי טפל לי ואני טפל למקומי, ויאמר אני
העבר כל טוביכם כל טוביכם [לג, יט] זה ממד הטוב ומדת פורענות וחנותי את אשר אהון

באותה שעה הראה לו הקדוש ברוך הוא כל האווצרות של מתן שכר שמתוקנות
לצדיקים אמר לפניו רבש"ע האווצר הזה של מי הוא אמר לו של עושי צדקה.

זה של מי של מכךלי יתומים וכן כל אווצר ואוצר עד שראתה אווצר אחד אמר לו
זה של מי הוא אמר לו מי שיש לו אני נתן לו משכרו וממי שאין לו אני עושה עמו
חנן שנאמר וחנותי את אשר אהון אשר נחון אין כתיב כאן אלא אהון:

ויאמר לא תוכל לראות את פני [לג, כ] בקש משה לעמוד על מתן שכרכן של מצוה
ועל שלותן של רשעים אמר לו הקדוש ברוך הוא לא תוכל וגוי ואין הלשון הזה
אלא לשון שלותן של רשעים שנאמר ומשלים לשונאיו אל פניו אמר לו הקדוש
ברוך הוא והסירוטית את כפי בעולם הזה אני מראה לך מתן שכרכן של יראים
ולעולם הבא אני מראה לצדיקים הטוב שהוא צפונם להם
אמור דוד מה רב טובך וגוי:

Il lui dit : un juste touché par le bonheur, [c'est] un juste fils de juste ; un juste touché par le malheur, [c'est] un juste fils de méchant ; un méchant touché par le bonheur, {c'est} un méchant fils de juste ; un méchant touché par le malheur, [c'est] un méchant fils de méchant.

Vraiment ? Pourtant il est écrit : "il sanctionne l'iniquité des pères sur les fils" [34:7] et il est écrit : "Les pères ne seront pas mis à mort pour les fils" [De 24:16].

Ce n'est pas difficile : ceci [le 1e verset parle de] ceux qui maintiennent l'action de leurs pères en leurs mains ; cela [le 2e verset parle de] ceux qui ne maintiennent pas l'action de leurs pères en leurs mains.

Mais voici ce qu'il lui avait dit ; un juste touché par le bonheur, [c'est] un juste parfait ; un juste touché par le malheur, [c'est] un juste non parfait ;etc... [cf T.B. Berakhot 7a].

Et il s'oppose à Rabbi Méïr, car Rabbi Méïr dit : Deux lui furent accordés, un [troisième] ne lui fut pas accordé, comme il est écrit : "je ferai faveur à qui je ferai faveur" bien qu'il n'en soit pas digne et "j'aurai compassion, etc..." bien qu'il n'en soit pas digne.

Et il a dit: "Voici un lieu avec moi" [Ex 33:21], Rabbi Yossi ben 'Halfta a dit: "Me voici à cet endroit. Il n'est rien écrit ici, sauf : "voici un lieu avec moi, etc.", mon lieu est sans intérêt pour moi et je suis sans intérêt pour mon lieu, et il dit : "moi, je ferai passer tout mon bien tout mon bien" [33:19] : c'est la "mesure" ("middah") du bonheur et du malheur : "et je ferai faveur ("grâce") à qui je ferai faveur".

À ce moment-là, le Saint, bénit soit-Il, lui a montré tous les trésors de rétribution qui sont fixés pour les justes, Il dit devant lui : Maître du Monde, ce trésor, pour qui est-il ? Il dit : pour ceux qui 'font la charité' ("*oséï tsedaqah*").

Et il appartient à celui qui prend soin des orphelins, ainsi que tous les trésors jusqu'à ce qu'il ait vu un seul trésor. Il dit : c'est à lui que cela appartient. Il lui dit : Celui qui a, je lui donnerai son salaire, et celui qui n'a pas, je ne fais rien ("*hinnam*") avec lui ; comme il est écrit : *et je ferai faveur à qui je ferai faveur*" – Il n'est pas écrit ici "*à qui est favorisé*" ("*nahon*"), mais "*à qui je ferai faveur*" ("*zahon*").

Et il dit : "Tu ne peux pas voir ma face" [33:20]. Moïse lui a demandé de comprendre ("la *zamod sal*") la rétribution des commandements et la tranquillité des méchants ; le Saint, bénit soit-il, lui a dit : "Tu ne peux pas, etc." et cette expression n'est rien d'autre que l'expression de la tranquillité des méchants, comme il est écrit : "il paie ceux qui le naissent en face" [De 7:10]. Le Saint, bénit soit-il, lui dit : "et j'écarterai ma main" [33:23] ; dans ce monde-ci je te montrerai la rétribution des "craignants", et dans le monde à venir je montrerai aux justes le bonheur qui leur est réservé ; David dit "*Qu'il est grand le bonheur etc. [= que tu as réservé pour ceux qui te craignent]*" [Ps 31:20].

<p>רש"י שמות פרשת משפטים פרק כג פסוק יט</p> <p>(יט) ויאמר אני עביר וגוי - הגעה שעה, שתראה בכבודי מה שארשה אותך לראות, לפי שאני רוצה וצריך ללמדך סדר תפלת, שכשנזכרcta לבקש רחמים על ישראל,ذكرת לי זכות אבות, כסביר אתה, שאם תמה זכות אבות אין עוד תקופה, אני עביר כל מدت טוב לפניך על הוצר, ואתה צפונ במערה: וקרתי בשם ה' לפניך - ללמדך סדר בקשת רחמים אף אם תכללה זכות אבות, וכסדר זה שאתה רואה אותי וקרא י"ג מדות הו מלמד את ישראל לעשות כן, ועל ידי שיזכירו לפניך רחום וחנון יהיו נענית כי רחמי לא כלים: והנתתי את אשר אחן - אותן פעמים שארצها לחון: ורחמתי - עת שאחפוץ לרוחם. עד כאן לא הבטיחו אלא עתים אענה עתים לא אענה, אבל בשעת מעשה אמר לו (שמות לד י) הנה אנכי כורת ברית, הבטיחו שאין חזרות ריקם:</p>	<p>RASHI sur Ex 33;19 (traduction par Tora Temima)</p> <p>19) Il dit : Moi, je ferai passer ... — Le moment est venu pour toi de contempler de ma Gloire ce que je te permettrai d'en voir. Car je veux et je dois t'enseigner la manière de prier. Lorsqu'il t'a fallu implorer miséricorde pour Israël, tu m'as rappelé les mérites des patriarches. Crois-tu que si les mérites des patriarches devaient venir à s'épuiser, il n'y aurait plus rien à espérer ? Je ferai passer, moi, toute la mesure de ma bonté devant toi, sur le rocher, tandis que tu seras dissimulé dans la grotte.</p> <p>J'appellerai par le Nom de Hashem devant toi — Pour t'enseigner la manière d'implorer miséricorde, même si les mérites des patriarches devaient venir à s'épuiser. Et de la manière dont tu me verras enveloppé et proclamant les treize attributs divins, enseigne à Israël à faire de même ! Et c'est parce qu'ils rappelleront que je suis miséricordieux et gracieux qu'ils seront exaucés, car ma miséricorde est inépuisable (<i>Rosh hashana</i> 17b).</p> <p>Je ferai faveur à qui je ferai faveur — Les fois où je voudrai faire faveur.</p> <p>Je ferai miséricorde — Au moment où je voudrai faire miséricorde. Il ne lui promet ici d'exaucer qu'à certains moments, et pas à d'autres. Mais Il lui dira en fait, au moment d'agir : 'Voici, moi-même je contracte une alliance' (infra 34:10), lui donnant l'assurance que leurs prières ne seront jamais vaines (<i>Rosh hashana</i> 17b).</p>
<p>רש"י דברים - פרשת ואתתנן פרק ג</p> <p>(כג) ואתתנן - אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנה חنم. אף על פי שיש להם לצדיקים לתולות במעשייהם הטובים, אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חنم. לפי שאמր לו (שמות לג יט) והנותרי את אשר אחן, אמר לו בלשון ואתתנן. דבר אחר זה אחד מעשרה לשונות שנקרת תפלת, כדאיתא בספר:</p>	<p>RASHI sur De 3;23 (traduction par Tora Temima)</p> <p>23) J'ai supplié — La notion de "supplication" (<i>hinnûn</i>) implique toujours l'idée de don gratuit (<i>hinnam</i>). Et quand bien même les justes pourraient s'appuyer sur leurs bonnes actions, ils ne demandent à Hachem qu'un don gratuit. Etant donné qu'il lui avait dit : "...je ferai faveur à qui je ferai faveur" (Ex 33:19), il s'est adressé à Lui en termes de supplication.</p> <p>Autre explication : C'est là une des dix manières de désigner la prière, comme indiqué dans le Sifré.</p>
<p>רש"ב"מ שמות פרשת משפטים פרק לג פסוק יט</p> <p>(יט) והנותרי את אשר אחן וגוי - שם אפרש לך מידותי:</p>	<p>RASHBAM (Shmouel ben Meir) Parashah Mishpatim, sur Ex 33:19</p> <p>19) Je ferai faveur à qui je ferai faveur, etc. — Là, je te révèlerai mes attributs.</p>
<p>אבן עזרא - הפירוש הקצר שמות פרשת משפטים פרק לג פסוק יט</p> <p>(יט) וטעם עביר כל טוביו. הם הפנים. וקרתי בשם. נפסק. גם ויקרא בשם ה' (שם לד ה), והטעם, כי השם קרא השם בשם, וטעם וחנותי. אף על פי שאומר לך כי אני חנון ורחום, לא אחן רק אשר ארצתה שאחן, כאשר גזרתי בחכמתך:</p>	<p>IBN EZRA (Abraham) : "Le commentaire abrégé" sur Ex 33:19</p> <p>19) Le sens de "<i>je ferai passer toute ma bonté</i>" – c'est le visage.</p> <p>Et j'appellerai le nom – arrêté. <i>Et il appela au nom du Seigneur</i> (Ex 34:5), et le sens, est que Hachem appelait Hachem par Hachem ; et le sens de "<i>je ferai faveur</i>" – même si je te dis que je suis bienveillant et compatissant, je ne ferai pas faveur seulement à qui je voudrai faire faveur, quand j'ai décreté dans ma sagesse.</p>

<p>אבן עזרא שמות (הפיירוש הארוך) פרשנת משפטים פרק לג פסוק יח</p> <p>(יח) כבודך כמו עצמן, כי כן כתוב בעברו כבודך עד עברי (שמות לג כב). באברהם כתיב: ויקרא בשם ד' (ברא' יב, ח), ובני אדם הם הנקראים לעבות השם, על כן מלאת בשם דבקה עם השם הנכבד.</p> <p>ואין ככה ויקרא בשם ד' (שמות לד, ה), כי השם הוא הקורא.</p> <p>וככה וקראת בשם ד' לפניך (שמות לג יט):</p>	<p>IBN EZRA : "Le commentaire long" sur Ex 33:18 (traduct° d'après le site Sefaria)</p> <p>18) "Ta Gloire" — comme toi-même. Ainsi qu'il est écrit : "quand passera ma Gloire... jusqu'à ce que je sois passé" (Ex 33:22). À propos d'Abraham il est écrit : "Et il invoqua le nom ("be-shem") du Seigneur (Ge 12:8). Les gens étaient ceux qui étaient appelés à servir le Seigneur. Le mot "be-shem" ("au nom") est donc lié au nom glorieux de Dieu. Cependant, ce n'est pas le cas avec "et il proclama le nom du [de ?] Seigneur" (Ex 34:5), car ici, le Seigneur est celui qui appelle.</p> <p>Il en est de même pour "et je proclamerai le nom du Seigneur devant toi" (Ex 33:19).</p>
---	--

<p>חזקוני שמות פרשנת משפטים פרק לג פסוק יט</p> <p>(יט) ויהנתי את אשר אחן ורחמתי וגנו'. אודיעך מדוחתי כיצד אני חונן ומרחם אך מה שאמרת הראני נא לא תוכל לראות פנוי באסקלרייה המAIRה כי לא יראני וגנו' :</p>	<p>DA^{AT} ZEQÉNIM des Maîtres Tossafistes sur Ex 33:19</p> <p>19) Je ferai faveur à qui je ferai faveur et j'aurai compassion, etc. — Je te ferai connaître mon attribut ("middah") comment je fais faveur et j'ai compassion, mais après ce que tu as dit "montre-moi donc", "tu ne peux pas voir mon visage" comme la lumière à travers une glace translucide, "car [qqn] ne peut pas me voir, etc."</p>
---	---

<p>דעת זקנים מבibili התוספות שמות פרשנת כי תשא פרק לג פסוק יט</p> <p>(יט) והנתי את אשר אחן ורחמתי וגנו'. אודיעך מדוחתי כיצד אני חונן ומרחם אך מה שאמרת הראני נא לא תוכל לראות פנוי באסקלרייה המAIRה כי לא יראני וגנו' :</p>	<p>DA^{AT} ZEQÉNIM des Maîtres Tossafistes sur Ex 33:19</p> <p>19) Je ferai faveur à qui je ferai faveur et j'aurai compassion, etc. — Je te ferai connaître mon attribut ("middah") comment je fais faveur et j'ai compassion, mais après ce que tu as dit "montre-moi donc", "tu ne peux pas voir mon visage" comme la lumière à travers une glace translucide, "car [qqn] ne peut pas me voir, etc."</p>
---	---

<p>הדר זקנין על התורה שמות פרשת כי תשא פרק לג פסוק יט</p> <p>(יט) אני עביר כל טובך על פניך. שאודיעך מדותי ותתיישב דעתך. עביר לשון הכרזה כמו ויעבירו קול במחנה: וקרأتي בשם ה' לפניך. לפי שאמרתי ידעתיך בשם וכן אעשה שאקרה לפניך ה' ובשם אודיעך שאלך עמק. וחנותי את אשר אהונן ורחתמי את אשר ארחים. אודיעך מדותי כיצד אני חונן ורחתם. אבל ממה שאמרת הראני נא את כבודך:</p>	<p>HADAR ZEQÉNIM sur la Tora (sur Ex 33:19)</p> <p>19) Moi, je ferai passer toute ma bonté sur ta face — Je te ferai connaître mon attribut ("middah") et ta connaissance s'établira. "≥a avîr" ("je ferai passer") est un terme de publication, comme [dans] "on fit passer le message [qôl] dans le camp" (Ex 36:6). j'appellerai par le Nom de Hachem devant toi — Comme je l'ai dit : "je te connais par ton nom, etc." (Ex 33:12), je ferai (en sorte) de crier devant toi "Hachem" et par mon nom je te ferai savoir que j'irai avec toi. je ferai faveur à qui je ferai faveur, et je ferai miséricorde à qui je ferai miséricorde — Je te ferai connaître mon attribut, comment moi je fais faveur et j'ai compassion. Mais d'après ce que tu as dit : "Montre-moi donc ta Gloire" (Ex 33:18).</p>
---	---

ריקאנטיzmanot per la Tora (sur Ex 33:19)	RECANATI sur Ex 33:19
<p>(יט) ויאמר אני עביר כל טובך על פניך וגוי [שם י"ט]. אין לפרש שיבטיהו להראות כל טובו, רק אמר שישיג במדת כל שהוא טובו, כי טוב האדם בביתו, כי מראה הפנים לא יכול להציג. וקרأتي בשם י'י לפניך, שאקרה לפניך השם הגדול שלא תוכל לראותו, וחנותי בו את אשר אהונן ורחתמי את אשר ארחים. והזכיר חנינה וرحمמים לרמזו לתפארת ישראל ולשכינת עוזו, שתדע בקריאת ההייא מדת החנינה ומדת הרחמים אשר יהוננו וירוחמו בשמי ובוטובי, ועל זה נאמר [במדבר י"ב, ז] בכל ביתך נאמן הוא, ר"ל בכל שהוא ביתך, כי טוב האדם בביתו, ואמרו רוז"ל [ברכות ז' ע"א] וחנותי את אשר אהונן, אף על פי שאינו ראוי והגון. וכבר רמזתי זה בסוד העבור. ובמדרשו תנומה [כי תשא כ"ז] אומר ויאמר אני עביר כל טובך על פניך, טובך וכל טובך, מדת הטוב ומדת הפורענות, וחנותי את אשר אהונן, באותה שעה הראה לו הקדוש ברוך הוא כל אוצרות מתן שכון של צדיקים כל אחד לפי מעשיו, והוא שואל האוצר הזה של מי הוא, והוא אומר לו של בעלי תורה, והאוצר הזה של מי הוא של מכבדיה, ומראה לו אוצר גדול והוא אומר רבון העולמים האוצר הגדול הזה של מי הוא, אמר לו מי שיש לו מעשים טובים אני נתן לו משכרו, וכי שאין לו אני עושה וננתן לו חנום, שנאמר וחנותי את אשר אהון. וכותב החכם ר' עזרא ז"ל תמצא במקומות רבים בדברי רוז"ל אין לו חלק לעולם הבא, ר"ל אין לו בית בפני עצמו אוצר שהוא בראשתו והוא מושל עליו, וזהו [שבת קנ"ב ע"א] עושין לו מדור לפי כבודו, וכי אין לו זכות הוא עומד במקום שעומדים רבים.</p>	<p>Il dit : Moi, je ferai passer toute ma bonté sur ta face, etc. — [Ibid. 19]. Il ne faut pas interpréter qu'il lui a promis de montrer toute sa bonté, il a seulement dit qu'il obtiendrait à la mesure ("middah") de tout ce qui est bon pour lui, car le bien de l'homme est dans sa maison, parce que la vue du visage ne peut être atteinte.</p> <p>et j'appellerai par le Nom de Hachem devant toi — Je crierai devant toi le grand Nom que tu ne peux pas voir, et par lui je ferai faveur à qui je ferai faveur et j'aurai compassion de qui j'aurai compassion. . Et il a mentionné la grâce et la compassion pour faire allusion à la Gloire d'Israël et à la Shekinah de sa force ("sa présence de force"), afin que par cette proclamation tu saches la mesure de la bienveillance et la mesure de la compassion dont il nous fera faveur et compassion en mon nom et en ma bonté ; et à ce sujet il est écrit "dans toute ma maison il est fidèle" (Nb 12:7) ; cela veut dire : dans tout ce qui est ma maison, car le bien de l'homme est dans sa maison, Et nos Sages, -que leur mémoire soit bénie-, ont dit [T.B. Berakhot 7a] : je ferai faveur à qui je ferai faveur bien qu'il n'en soit pas apte et digne ; et j'ai déjà fait allusion à cela dans le secret du passé. Et dans le Midrash Tanhuma [ki tissa > 20:7] il est dit : "il dit : moi, je ferai passer tout mon bien, tout mon bien devant toi", mon bien et tout mon bien, : c'est la "mesure" ("middah") du bonheur et la mesure du malheur.</p> <p>Et je ferai faveur ("grâce") à qui je ferai faveur — À ce moment-là, le Saint, béni soit-Il, lui montre tous les trésors de rétribution des justes, chacun selon ses actes. Et lui, il demande : Ce trésor, de qui est-il ? Et il lui dit : des possesseurs de la Torah, et ce trésor est celui de ceux qui lui font honneur. Et il lui montre un grand trésor et il dit : Seigneur des mondes; ce grand trésor, de qui est-il ? Il lui dit : celui qui a de bonnes actions, moi je lui donne sa récompense, et celui qui n'en a pas, je ne lui fais ni ne lui donne rien ("hinnam") ; comme il est écrit : "et je fais faveur à qui je fais faveur".</p> <p>Et le sage Rabbi Ezra, -que sa mémoire soit bénie-, a écrit dans de nombreux endroits dans les paroles de nos Maîtres, -que leur mémoire soit bénie-, Il n'a aucune part dans le monde à venir ; cela veut dire : Il n'y a pas, face à lui, de maison pour qui un trésor est en droit sa propre possession, et cela [T.B. Shabbat 152a] fait pour lui une demeure selon son honneur, Et celui qui n'a pas le droit se tient là où beaucoup se tiennent.</p>

<p>פירוש הרاء'ש על התורה שמות פרשת כי תשא פרק לג פסוק יט</p> <p>(יט) אני עבריר כל טובי לפניך. כמו אכרין כמו ויעברו קול במחנה אתה אמרת דעתך בשם וכן עשה וקראתи בשם ה' לפניך אלך עמק ושה אמרת הרני נא את כבודך לא תוכל לראות את פני באספקלריה המארה והוא דכתיב ותמונה ה' בית בשאייה מאירה:</p>	<p>Commentaires du R'OSH sur la Torah (Rx 33:19)</p> <p>19) Moi, je ferai passer toute ma bonté devant toi, etc. — C'est comme "je publierai", comme dans "on fit passer le message [qôl] dans le camp" (Ex 36:6). Toi, tu as dit : "je te connais par ton nom" (Ex 33:12) ; oui, je ferai "et je crierai au nom de 'Hachem' devant toi", j'irai avec toi, mais pour ce que tu as dit : "Montre-moi donc ta Gloire", "tu ne pourras pas voir ma face", comme la lumière à travers une glace translucide, et c'est ce qui est écrit : "et l'image de Hachem, il la regardera comme une non lumière".</p>
<p>רבינו בחיי שמות פרשת משפטים פרק לג פסוק יט</p> <p>(יט) אני עבריר כל טובי על פניך. היה לו לומר "לפניך" כמו שאמר: "וקראתи בשם ה' לפניך". וזה הפשט נראה לי לומר שבא לרמז מה שדרשו רז": (סנהדרין קיא א) שהוקשה לו למשה כי ג' מזות מה שהזכיר (להלן לד, ו) "ארך אפים" ולא הזכיר "ארך אף", אמר לו הקדוש ברוך הוא, לצדיקים ולרשעים. אמר לו משה: רבש"ע רשעים יאבדו, אמר לו חיך שתצטרך לדבר זה, כאשר עתן חטא מרגלים התהיל: (במדבר יד, יז - יח) "ועתה יגדל נא כה ה' כאשר דברת לאמר, ה' ארך אפים", כלומר זכור אותו דבר שאמרת לי בין הצדיקים בין לרשעים. ומה זה הוצרך לומר על פניך" לרמז על דבר זה שהוא עתיד להשמי לו שלא ברצונו.</p> <p>או נוכל עוד שהזכיר "על פניך" כולם "אני עבריר כל טובי על פניך", וממנו תתעללה, שיחול האור על פניך והוא מעלה קרון פנים שזכה אליה מנקרת הצור, (שםו"ר מז, יא) וכמו שדרשו רז". וזה המדרש: (שםו"ר מה, ו) "אני עבריר כל טובי על פניך", טוביו וכל טוביו ממדת הטוב ומדת הפורענות:</p> <p>וחנוטי את אשר אהון. באותו שעה הראה לו הקדוש ברוך הוא למשה כל אוצרות מתן שכרכן של צדיקים, כל אחד ואחד לפי מעשיהם, והוא שואל: האוצר הזה של מי הוא, והוא אומר לו: של בעלי תורה, והאוצר זה של מי הוא, של מכבדיהם. ואח"כ הראה לו אוצר גדול מזה, אמר לו: רבש"ע האוצר הגדל הזה של מי הוא, א"ל: מי שיש לו מעשים טובים אני נתן לו מאוצריו,ומי שאין לו, בחנום אני עושה וננתן לו מזה, שנאמר: "וחנוטי את אשר אהון".</p> <p>וע"ד הקבלה: "אני עבריר כל טובי על פניך", הטוב זהה הוא מה כתוב: "וראית את אחורי", ובאוורו: כל שהוא טוב, וזהו: (לעיל יט, ה) "כי לי כל הארץ", (דברי הימים - א כת, יא) "כי כל בשמיים ובארץ", וזהו מבואר.</p>	<p>RABBÉNOU BE-HAYYÉ sur Ex 33:19 (traduct° d'après le site Sefaria)</p> <p>19) Moi, je ferai passer toute ma bonté "sur ta face", etc. — Il devait dire "devant toi" comme il a dit : "et je crierai au nom de Hachem devant toi" (Ex 33:19). Et selon le "peshat" (sens littéral), il me semble utile de dire que cela vient en allusion à ce qu'ont interprété nos Maîtres, -que leur mémoire soit bénie : (Sanhedrin 111a) sur la difficulté, pour Moïse, [d'admettre que] dans les treize "attributs" (ci-après 34: 6) il a mentionné "<i>nez longs</i>" et n'a pas mentionné "<i>nez long</i>", le Saint, -beni soit-il-, lui dit : [c'est à la fois envers] les justes et les méchants. Moïse lui dit : "Maître du monde, que périssent les impies !" ; iul lui dit : "Par ta vie ! Tu auras besoin [un jour d'invoquer] cette phrasé !¹ Quand fut commis le péché des espions, cela commence par (Nb 14:17-18) "Que soit donc grandie la puissance de Hachem, comme tu as déclaré en disant : <i>Hachem est long à la colère</i>" ; c'est-à-dire souviens-toi de la parole que tu m'as dite [sur la distinction] entre les justes et les méchants. Et c'est pour ça qu'il a fallu dire "sur ta face" [et non "devant toi"] pour faire allusion à cette parole que tu allais lui faire entendre, mais qui n'était pas à son gré.</p> <p>Ou nous pouvons aussi rappeler que "sur ta face" c'est comme dire "je ferai passer toute ma bonté sur ta face", et de là tu seras exalté, la lumière brillera sur ta face et c'est l'exaltation de la face qui est obtenue depuis le creux du rocher (<i>Shemot Rabbah</i> 47:11) et comme l'ont interprété nos Maîtres, que leur mémoi soit bénie. Et le Midrash dit [aussi] : (<i>Shemot Rabbah</i> 45:6) "moi, je ferai passer tout mon bien sur ta face\"", mon bien et tout mon bien, : c'est la "mesure" ("middah") du bonheur et la mesure du malheur.</p> <p>Et je ferai faveur à qui je ferai faveur — À ce moment-là, le Saint, bénit soit-Il, montra à Moïse tous les trésors de rétribution des justes, chacun selon ses actes. Et lui, il demanda : Ce trésor, de qui est-il ? Et il lui dit : des possesseurs de la Torah, et ce trésor est celui de ceux qui lui font honneur. Et après cela, il lui montra un grand trésor plus grand que cela ; il dit : Maître des mondes; ce grand trésor, de qui est-il ? Il lui dit : celui qui a de bonnes actions, moi je lui donne de ses trésors, et celui qui n'en a pas, je ne lui fais ni ne lui donne rien ("hinnam") de cela ; comme il est écrit : "et je fais faveur à qui je fais faveur".</p> <p>Et la tradition ("Qabbalah") dit [aussi] : "moi, je ferai passer tout mon bien sur ta face". Ce "bien", c'est ce qui est écrit : "et tu me verras par derrière" (Ex 33:23), est son explication est : tout ce qui est mon bien, et c'est :"car toute la terre est à moi" (Ex 19:5), "car tout ce qui est au ciel et sur la terre" (1Ch 29:11), et cela est explicité.</p>

¹ Cf. Nb 14:18 avec le commentaire de Rashi.

בעל הטורים שמות פרשת כי תשא פרק לג פסוק יט	BA^{AL HA-TOURIM} sur Ex 33:19
(יט) ויאמר אני עביר כל טוב על פניך וקרأتي בשם ה' לפניך. בגימטריה שהקדש ברוך הוא נתעטף כשליח צבור (ראש השנה ז ב):	19) Il dit : Moi, je ferai passer toute ma bonté "sur ta face" — et j'appellerai par le Nom de Hachem devant toi — Par la guematria [la valeur numétique des lettres, on dit] que le Saint, -bénî soit-Il-, s'est enveloppé comme un ininistre officiant (<i>Rosh Hashanah</i> 17b).

ספרוני שמות פרשת משפטים פרק לג פסוק יט	SFORNO sur Ex 33:19 (traduct° d'après le site Sefaria)
(יט) אני עביר כל טוב על פניך. לא ימנע זה מצד היותי בלתי חונן, כי אמן עביר כל טוב על פניך: וקרأتي בשם ה' לפניך. הנה קורא בשם ה' הוא המודיע ומלמד מציאות האל יתברך ודרכי טובו. אמר אם כן אני עביר כל טוב על פניך, באופן שאם היו עני הבהיר מפסיקים לזה היה משיג כל רצונך, עם זה אלמדו להועיל קצת דרכי טוב, שבידייתם תקנה איזו ידיעה מעצמותי, כאמור ויתיצב עמו שם, ויקרא בשם ה': וחנותי את אשר אחון. אתן לך אותו החן, שדרבי לחת לכל מוצא חן בעני, שהוא בשפע רב בלתי שום כילות ובלתי צרות עין: וرحمתי את אשר ארחם. ארחם عليك שלא תמות לנגזה ברק כבודי, כמו שדרבי לרחם על כל הגון ורואי לך, כאמור ושבותי כפי عليك עד עבריב:	Moi, je ferai passer toute ma bonté sur ta face — Cela ne m'empêchera pas d'être impitoyable, car en effet je vous transférerai toute ma bonté. et j'appellerai par le Nom de Hachem devant toi — Ici, celui qui appelle au nom de Hachem est celui qui informe et enseigne la réalité du Dieu, -qu'il soit bénî-, et des voies de sa bonté. Il dit : "Alors moi, je ferai passer toute ma bonté sur ta face, de telle manière que si les yeux de ton intelligence suffisaient pour cela, tu réaliseras tout ton désir, et avec cela je t'apprendrai à profiter un peu des voies de ma bonté, qu'en les connaissant vous acquerrez quelque connaissance de mon essence, comme il est écrit : " <i>et il se tint là avec lui. Il crie le nom de Hachem</i> " (Ex 34:5). et je ferai faveur à qui je ferai faveur — Je te donnerai la même grâce, que j'ai l'habitude de donner à tous ceux qui trouvent grâce à mes yeux, qui est en grande abondance sans aucune limitation et sans mesquinerie. et j'aurai compassion de qui j'aurai compassion — J'aurai compassion de toi afin que tu ne meures pas de l'éclat de l'éclair de ma Gloire, comme c'est mon habitude d'avoir compassion de tous ceux qui en sont dignes et le méritent, comme il est écrit : " <i>et je te couvrirai de ma main jusqu'à ce que je sois passé</i> " (Ex 33:22).

אלשיך על שמות פרשת משפטיים פרק לג פסוק ז	ALSHEIKH (Moshé) sur Ex 33:19 (Traduct° plus ou moins fiable)
(יט) ויאמר אני עביר כל טוב על פניך וקרأتي בשם ה' לפניך וחנתني את אשר אחן וرحمתי את אשר ארחם. ויאמר לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וכי לא: (יט - ז): (יט) אמר מה ששאלת תחלה הודיעני נא את דרכיך, זאת עשה לך, כי אני עביר כל טוב על פניך וקראי בשם ה' כו', שהוא השלישי עשרה מדות כמה דאת אמר (ליקמן לד ה - ז) וירד ה' בענן וכיו' ויקרא בשם ה' וכיו' וייעבור וכיו'. והוא שאמր הנה לעצמך ששאלת איך תמצא חן בעני כשבאcum, לא בלבד אקרא לפניך השלישי עשרה מדות, כי אם גם עבירים על פניך הכוחות הקדושה ההם. אך מה שוקראתי בלבד השלישי עשרה מדות בשם ה' לפניך הוא כדי שוחנתني את אשר אחן מכל בא עולם. כמו שאמרו ז"ל (ראש השנה ז ב) שתודיעם לרשותני	Il dit : Moi, je ferai passer toute ma bonté sur ta face et j'appellerai par le nom de Hachem devant toi et je ferai faveur à qui je ferai faveur et j'aurai compassion de qui j'aurai compassion. Et il dit : Tu ne pourras pas voir ma face, car l'homme ne peut me voir et vivre. (Ex 33:19-20). 19) Il dit : ce que tu as demandé en premier : " <i>Fais-moi donc connaître tes voies</i> " (Ex 33:13), je le ferai pour toi, car "je ferai passer toute ma bonté sur ta face et j'appellerai au nom de Hachem, etc.", c'est-à-dire "les treize attributs" qu'il fera connaître (plus loin en 34:5-6) : " <i>Hachem descendit dans la nuée, etc... et il appela au nom de Hachem, etc... rt il fit passer, etc...</i> " Et c'est lui qui dit ici : à toi-même qui as demandé comment tu touverais grâce à mes yeux quand je serai en colère, non seulement je proclamerai devant toi les treize attributs, mais je ferai même passer sur ta face leur force sainte. Mais si j'ai proclamé seul les treize attributs au nom de Hachem devant toi, c'est pour que " <i>je ferai grâce à qui je ferai grâce</i> " [concerne] quiconque vient au monde ; comme l'ont dit nos Sages, -que leur mémoire soit bénie-,

כאשר יחתאו, שעל ידע וחנוטי את אשר אהונן אף על פי שאיןנו ראוי ורחמתי וכו' אף על פי שאיןנו הגון וכו'. כי ארחם על ידע כמו שאמרו ז"ל (שם) ברית כרותה לשלהן עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם. וזה מה ששאל הודיעני נא את דרכיך, מה שעל ידע יתפיס, והן השלש עשרה מדות, ואמר לו הקדוש ברוך הוא הנה בזה עשה שאלתך:

(כ) ואת אשר שאלת הראני נא את כבודך, זה לא יוכל לראות את פני. כלומר לא מבלי היה רצוני למלאת חפצך כי הנני בעצמי נגלה, כי אם שלא תוכל מצד עצמך לראות כי ילוד אשה אתה. ולא מהבצר לך שלמות על שאר בני אדם, כי אם על כי איןנו מחוק אפשרות בן אדם עודנו בחיים. וזה אומרו כי לא יראני האדם והי. ולربותינו ז"ל שאמרו (ספרא ויקרא פרשה א פרק ב יב) שאומרו והי, הוא שגם החיה לעולם שהוא המלאך לא יראני, יאמר אינו מاعدך שלמותך או מבלתי היהות דקות וזכות בחומרך, שהרי לא יראני האדם וגם לאichi שהוא המלאך, וכי לך בהיותך בשיתוף הגוף שהוא מלאך בהשתך בעולם הזה. ועל היהות פסוק זה משיב על שאלה אחת, והקדם על שאלה אחרת, אמר בכל אחד ויאמר:

או יאמր לא יוכל לראותכו. ושמעה תאמר כי גם ישראל ראו את הכבוד במעמד הר סיני, ואם כן לא יפלא גם שיתראה באופן יותר טוב לפיפי ערכו. אמר לו הקדוש ברוך הוא שאין שם ראייה. כי אז הם מתו (שבת פה ב). וזה כי לא יראני האדם והי:

או נדקך אומרו האדם בה"א הידיעה. לומר אל תאמר כי איןך שוה לשאר בני אדם. כי גם האדם המיויחד שבאדם לא יראני והי, כי קדושת נפשו תמשך אחריו יתברך בראשותו אותו וישאר החומר בלבד נשמה. ולהיות עניין פסוק זה על דבר בפני עצמו, אמר ויאמר פעמי שניות. או לבלי ראייה לו שלהעדר חיבת לא הראה כבודו, על כן אמר ויאמר פעמי שניות שהוא לשון חיבה: או שייעור העניין קרוב אל האמור. שאמר משה אחר שככל כך חפצת בי והוא עת רצון, במקום מה ששאלתוי תודיעני דרכיך במה אפייסך כשתתכווס על בניך, טוב הוא הראני נא את כבודך. כי אז לגודל השגתך ודבקותך בכל מה שאדבר תשמע ותתפיס. כי

(Rosh Hashana 17b) : fais leur savoir qu'ils m'agrément lorsqu'ils pèchent, que pour eux je ferai grâce à qui je ferai grâce même s'ils ne le méritent pas, et j'aurai compassion, etc., même si'ils n'en sont pas dignes, etc. Car j'aurai compassion pour eux, , comme l'ont dit nos Sages, -que leur mémoire soit bénie-, (ibid.) : [c'est] un pacte conclu [que la mention des] treize attributs [dans la prière] ne sera jamais vaine et sans réponse. Et c'est ce qui a été demandé : "Fais-moi donc connaître tes voies" (Ex 33:13), que sur eux ce soit réconcilié, et ce sont les treize attributs ; et le Saint, -bénî soit-il-, dit : C'est ainsi que je ferai ce que tu as demandé.

20) Et ce que tu as demandé : "Montre-moi donc ta Gloire" (33:18), ce n'est pas possible. Et tu ne pourras pas voir ma face. C'est-à-dire sans que ce soit ma volonté de réaliser ton désir car voici que c'est révélé par moi-même, mais parce que tu ne peux pas voir de ton propre côté parce qu'une femme t'a enfanté. Et ne t'est pas inaccessible la perfection sur le reste des humains, si ce n'est que n'est pas exclue la possibilité qu'un humain soit encore vivant. Et c'est pour cela qu'on dit que "l'homme ne peut me voir et vivre" (33:20). Et nos Maîtres, -que leur mémoire soit bénie-, (Sifra wayiqra, parashah 1, chap 2:12), ont dit : Il est vivant, lui que même celui qui est vivant à jamais, qui est ton ange [un des 2 anges au-dessus du 'kapporêt' de l'arche qui ne peuvent pas voir la Gloire qui descend et se pose entre eux deux], ne me voit pas. Il dit : ce n'est pas un manque de perfection de ta part ou d'être sans finesse ou mérite dans ta substance, mais c'est que ne [peuvent] me voir ni l'homme, ni même celui qui est l'ange ; il te suffit d'être en association avec le corps qui est celui d'un ange, à ta portée dans ce monde-ci. Et puisque ce verset répond à une question, et que le précédent répond à une autre question, il est écrit dans chacun "wayyo-mer" ("et il dit").

Ou il dira : "Tu ne peux pas voir, etc." (33:20). Et peut-être diras-tu que même Israël a vu la Gloire se tenant sur le mont Sinaï, et si c'est le cas, il ne serait pas surprenant que tu voies même d'une meilleure manière, vue sa valeur. Le Saint, -bénî soit-il-, lui dit qu'il ny a aucune preuve. Car depuis ils sont morts (Shabbat 88b). C'est cela "car l'homme ne peut me voir et vivre" (33:20).

Ou nous préciserons que la parole de l'homme, l'école de Hillel dit 'de la connaissance'. Pour dire : Ne dis pas que tu n'es pas égal au reste des humains, car même l'homme [le plus] singulier qu'il y a dans l'homme ne [pourra] me voir et vivre, car la sainteté de son âme continuera après lui et sera bénie en le voyant, mais son [corps] matériel restera sans vie. Et pour être le sujet de ce verset au sujet de lui-même, il a dit "wayyo-mer" une deuxième fois. Ou pour ne pas lui montrer que c'est par manque d'affection qu'il ne lui montrait pas sa Gloire, alors donc il dit "wayyo-mer" une deuxième fois, ce qui est une expression d'affection. Ou la leçon de cette question est proche de ce qui a été dit. Comme a dit Moïse, après que tu me désirais tellement et que c'était un moment de désir, au lieu de ce que je t'ai demandé : "fais-moi connaître tes voies" (33:10), par quoi y aura-t-il réconciliation quand tu seras en colère contre tes fils, c'est bien "montre-moi donc ta Gloire !". Car alors selon la grandeur que

דבר זה גדול מהודעת דרכיך, כי בכלל מأتים מנה. והשיב הוא יתברך ויאמר על הנוגע אליך לא אנייחך ריקם, כי גם שלא אראך פני אני אעביר כל טובך על פניך שהוא בנקחת הצור, כי גודלה ההארה שקנה שם שבכללו קירון הפנים למן דאמר מן המערה (שמות רבה מו). ועל הרצוי על ישראל שהיה טוב להם הראותך כבוזי שעיל ידי כן הייתה בדרכך מטופיס, שתי תשובה בדבר.

אתה, כי לו יונח שהיה אפשר לך להציג זה, לא היה תועלת לישראל בדבר רק בחיזיך. אך הנה מה שוקראתי בשם ה' לפניך שהם השלוש עשרה מדות הם דברים שבהם בכל דור וחנותי וכו', שברית כרותה שלא ישובו ריקם (ראש השנה זב). באופן שטוב טוב הוא הودעת דרכיכי שתודיעך לכל דור. ועוד תשובה אהרת כי לא תוכל לראות, כמו פרוש לעלה. ועל כן אין לך לומר אראה לך ואודיעך דרכיכי לדורות. ומה שאמרתني אעביר כל טובך הלא הוא כי הנה מקום אני וכו', כאשר יבא ביאורו בס"ד:

j'aurai atteint et mon adhésion à tout ce que je dirai, vous écoutez et serez réconciliés. Car cette parole est plus grande que la connaissance de tes voies, parce qu'en général il y a deux cents portions. Et il répondit, -bénî soit-il-, et dit : En ce qui te concerne, je ne te laisserai pas vide, car même si je ne te montre pas ma face, "moi, je ferai passer toute ma bonté sur ta face", à toi qui es "dans le creux du rocher", Car elle est grande l'illumination qu'il a acquise là, incluant le rayonnement de la face, comme c'est dit "depuis la grotte" (Shemot Rabbah 47:6 sur Ex 33:22). Pour ce qui est désiré sur Israël et qui soit bon pour eux, je t'ai montré ma Gloire et par cela je me suis, sur ta question, réconcilié. Deux réponses à la question.

Premièrement, parce que si l'on supposait qu'il était possible pour toi d'y parvenir, il n'y aurait aucun avantage pour Israël en la matière sauf de ton vivant. Mais voici que ce qui a été proclamé "*au nom de Hachem devant toi*", ce sont les treize attributs, ce sont les paroles par lesquelles à chaque génération "*je ferai faveur, etc.*" ; [c'est] un pacte conclu qu'ils [qui n'aient] pas une réponse vide (Rosh Hashanah 17b).. D'une manière qui est bonne, c'est la bonne connaissance de ma voie que tu feras connaître à chaque génération. Il y a aussi une autre réponse au fait que tu ne peux voir, comme c'est expliqué plus haut. Et une autre réponse car vous ne pourrez pas voir, comme expliqué plus haut. Et par conséquent, tu n'as pas à dire : "je ferai voir et je ferai connaître ma voie aux générations". Et ce que j'ai dit : "*je ferai passer toute ma bonté*", n'est-ce pas ce qui est écrit en "*Voici un lieu avec moi, etc.*" [Ex 33:21], lorsque arrivera son explication à la fin du propos.

אור החיים שמות פרשת משפטים פרק לג פסוק ז

(יט) **אני אעביר כל טובך על פניך.** פירוש כל מדות טובות שאני מטיב בהם לבריותי, ואומרו על פניך, פירוש טעם השגתק דבר זה ממי הוא על פניך, פירוש פניהם אשר אתה מראה בעוצם הפלגת אהבתך וחשוך בי כמו שפירשתי בפסוק פניהם אל פניהם:

וקראתך וגוי. פירוש אעביר מדותי ואקרים כל אחת בשמה לפניך, ואולי כי כל מה תקרא בשמה וכולם יקראו בשם הו"ה ב"ה, ואין לך הודהה גדולה מזו שהכיר בשמיות האוזן כל מדותיו יתברך כל אחת תקרא באזני, ואומרו וחנותי וגוי הודיעו כי אותו שעה היא שעת רחמים וחניה לשאול מאווין:

OR HA-HAYYIM sur Ex 33:19 (traduct° d'après le site Sefaria)

19) Moi, je ferai passer toute ma bonté sur ta face —

Interprétation : toutes les bonnes actions par lesquelles je fais du bien à mes créatures,

et c'est dit sur ta face – Interprétation : la raison pour laquelle tu as obtenu cette chose de moi est sur ta face,

- Interprétation : la face que tu montres dans la force de ton amour et ton désir pour moi comme je l'ai expliqué dans le verset "*face à face*" [Ex 33:11].

et j'appellerai, etc. – Interprétation : "*Je ferai passer*" mes attributs et je les proclamerai chacun par son nom devant toi, et peut-être parce que chaque attribut sera appelé par son nom et que tous seront appelés au nom de Hachem, -que son nom soit bénî-, il n'y a pas pour toi de plus grande connaissance que celui qui a reconnu en entendant tous ses attributs, -bénî soit chacun-, [qui] sera proclamé à ses oreilles ; et il est écrit : "*et je ferai faveur, etc.*" On nous fait connaître qu'au même moment, c'est le moment de la compassion et de la bienveillance pour demander ses volontés.

רש"ר הירש שמות פרק לג פסוק יט	Rabbi Samson Raphaël HIRSCH sur Ex 33:19-20
<p>(יט - כ) ה' ענה על הבקשה האחרונה בשני משפטים: בפסוק יט אמר לו באיזה דבר ייענה לו, ובפסוק כ - במה יסרב להיענות לו. ה' ייענה לו על - יди שיעניק לו דעת עליון, דהיינו השראה עילאית: אני עבריך וגוי על - פניך וקראתיך וגוי.</p> <p>לא בשמיית דבר ה' בלבד יקנה דעת, אלא עיניו תחזינה, ובשעת ראיית החזון יתבהיר לו החזון על - ידי דבר ה'. אולם כל עצמו של החזון זהה אינו אלא דבר בקשתו הראשוונה: דרכי ה' המתגללות באחדות שבריבוי פניהן. אחדות זו קרויה טוביכי, והיא מתגלמת בכל פן ופן שבריבוי הפנים, כדרך שהאור מתגלהם בקרני הספקטרום על שבעה גווניו.</p>	<p>(19-20) Dieu a répondu à la dernière demande en deux phrases : au verset 19, il lui a dit ce qu'il répondrait, et au verset 20 - ce qu'il refuserait de répondre. Le Seigneur lui répondra en lui donnant un esprit supérieur, c'est-à-dire une inspiration suprême : "je ferai passer, etc." "sur ta face et j'appellerai, etc." Ce n'est pas seulement en entendant la parole de Dieu qu'il acquerra la compréhension, mais ses yeux verront, et au moment où il verra la vision, la vision lui sera expliquée par la parole de Dieu. Cependant, l'ensemble de cette vision n'est rien d'autre que la première demande : les voies de Dieu se révèlent dans l'unité de leurs multiples visages. Cette unité s'appelle ma bonté et elle s'incarne dans chaque facette de la multiplicité des visages, tout comme la lumière s'incarne dans les rayons du spectre dans ses sept nuances.</p>
<p>"טוב" ה' - צעין "חטאות נוראי וגוי למן טובך ה'" (תהלים כה, ז). "טוב" הוא מושג יחסית מעיקrho, דבר המביא לידי אישור, אך אושר זה תלוי בתוכנה המיוחדת של מי שאמור לזכות בו. ה' יעביר על פניו משה אתכל טובו, והוא אומר: משה יזהה את כל ריבוי הפנים של התופעות, שבהן תופיע מידת האחת של "טוב ה'" למען ברואיו, וביחוד למען האדם. הווייתו של אדם - פנים רבות לה בגל היותו בעל חירות מוסרית, וכנגד זה פנים רבות למשדי ההשגה של ה' המהנים את האדם ומביאים אותו אל אישורו.</p>	<p>"Bonté" de Dieu — comme dans "les péchés de ma jeunesse, etc.", "à cause de ta bonté, Seigneur" (Ps 25:7). "Bonté" est essentiellement un concept relatif, quelque chose qui apporte le bonheur, mais ce bonheur dépend de la qualité particulière de celui qui est censé le gagner. Dieu "fera passer toute sa bonté sur le visage" de Moïse, cela signifie : Moïse prévoira tous les nombreux visages des phénomènes, dans lesquels l'unique mesure [ou "l'attribut unique"] de "la bonté de Dieu" apparaîtra pour le bien de ses créatures, et surtout pour le bien de l'homme. L'être d'une personne - il a plusieurs visages en raison de sa liberté morale, et d'autre part il y a plusieurs visages pour les actes providentiels de Dieu qui éduquent l'homme et l'amènent à son bonheur.</p>
<p>אוושר זה - אחד הוא לעולם, וטוב ה' - אחד הוא לעולם. עינו של הדיות רואה ריבוי פנים מלא ניגודים וסתירות. עיני משה תראינה את האחדות שבריבוי הפנים, את הARMONIA העילאית שבריבוי הצללים, ולא זו בלבד שיבין וישכיל יידע אותה, אלא הוא יזהה אותה: "אביר כל - טוב על - פניך".</p>	<p>Ce "bonheur" – [il est] un est pour toujours, et "la bonté de Dieu" – [elle est] une est pour toujours. L'œil du profane voit de nombreux visages pleins de contrastes et de contradictions. Les yeux de Moïse verront l'unité dans la multitude des visages, l'harmonie suprême dans la multitude des sons, et non seulement il comprendra et sera intelligent et le saura, mais il le contemplera : "Je ferai passer toute ma bonté sur ta face."</p>
<p>אותה שעה יברא ה' לפניו את החזון בביואר דברים: וקראתיך בשם ה' לפניך. לכארה משמעו של ביטוי זה כמשמעותו לגבי מעשה האבות: "קרא בשם ה'", דהיינו לקרוא לאנשים בשם ה' שיקומו ויבואו.</p>	<p>À ce moment-là, le Seigneur expliquera la vision devant lui en expliquant les choses : "et je proclamerai au nom du Seigneur devant toi". Apparemment, le sens de cette phrase est le même qu'il s'agit de l'acte des ancêtres : "Appeler au nom du Seigneur", c'est-à-dire appeler les hommes au nom du Seigneur pour qu'il se lève et vienne.</p>
<p>הווע אומר: ה' לימד את משה, כיצד יבטא את החזון בלשון בני אדם, למען יبشر את דבר ה' לבני האדם. ואמנם בדרך זו ביארו את קיום ההבטחה הזאת בראש השנה יז ע"ב: "אמר ר' יוחנן אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שתעתף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה" - ה' לימד אותו, כיצד יקרוו בני אדם בשם ה' שעה שעומדים לפניו בתפילה. אולם בכל שאר המקראות, שימושם קריאה לבני אדם בשם ה' שיקומו ויבואו,</p>	<p>Cela dit : Dieu apprendra à Moïse comment exprimer la vision dans le langage des hommes, afin qu'il proclame la parole de Dieu aux hommes. Et en effet, de cette manière, ils ont expliqué l'accomplissement de cette promesse dans <i>Rosh Hashanah</i> 17b : "Rabbi Yohanan a dit : si le verset n'avait pas été écrit [explicitement], on n'aurait pas osé le dire. Il enseigne que le Saint, -bénit soit-Il-, s'enveloppa, [si l'on peut s'exprimer ainsi, dun 'talit'] comme un ministre-officiant indiqua à Moïse l'ordre rituel de la prière". - Dieu lui enseigna, comment les êtres humains appelleraient au nom du Seigneur au moment où ils se tiendront devant Lui en prière. Cependant, dans toutes les autres passages, qui concernent un appel pour les hommes "au nom du Seigneur" ("beshem H'") pour</p>

מחובר "בשם ה'" על - ידי פיסוק הטעמים, ואילו כאן, וכן להלן לך, ה' חיבור הכתוב את המושג "קרא בשם" ועשה אותו לפעל מורכב, שאליו מתווסף "ה'" כמשלים. לפि זה ממשמעו כך: ואני אקרא לפניך את ה' בשמותיו, דהיינו אקרא את שמותיו של ה' לפניך, והוא אומר: אני אעביר לך עיניך את כל ריבוי הפנים של אחדות מידת טוביו, וכל פן ומין שבריבו הפנים הזה יבואך לך באך היבט על - ידי אחד ממשמותיו של הקדוש ברוך הוא:

וחנתי וגו. וזאת עשו: אנתאג לפני עיניך במידת החנינה והرحمות. עיניך תחוינה, שמידת החנינה והرحمות של ה' מתגליה בצורה שונה שונה בהתאם לתוכנות האדם שה' פונה אליו במידת זו. לא רק זאת אראה לך, שאחדות מידת טוביו מתגליה בצורה שונה של חנינה, רחמים וכו', אלא אף זאת, שככל אחת ממיזותיו מתגליה בצורה שונה בהתאם לתוכנות השונות של בני האדם שאני פונה אליהם. עתיד אתה למדוד לדעת, באיזו מידת מרובה אני מנaging את בני האדם לפי תוכנותיו של כל אחד ואחד מהם.

דווקא הנהגה אינדיבידואלית זו של ה' - וחנתי את - אשר אהן וرحمתי את - אשר ארחם נפלאת היא מבינת בן תמותה; הוא מסוגל בזווית להציג לידיו הכרת העניין הכללי, אך עניין הפרט הוא לגביו סוד כמוס. מסיבה זו אנו טועים בנקול בהערכתך "דרכי ה'". במקומות שלפני שיקול דעתנו יש לפנינו מקרה של "צדיק ורע לו, רשע וטוב לו", עלולים אנחנו לשגוט לא רק בקביעת התארים "צדיק ורשע", אלא וודאי שאין אנחנו מסוגלים לומר בביטחון בכל מקרה ממשי: "רע לו" ו"טוב לו". כי רק ההבנה העמוקה ביותר בדבר האינדיבידואליות של אדם מסוים יכולה לקבוע, מה באמת רע לו ומה באמת טוב לו.

בברכיות זו אמרה הגمرا את דעתו של ר' יוסי: "בקש להודיעו דרכיו של הקדוש ברוך הוא ונתן לו", ואת דעת ר' מאיר החולק על ר' יוסי ואומר, שחידת הנהגתו של ה' נשarra סוד כמוס בפניהם משה. והנה מנוקדת המבט שלנו אפשר רקיים את שתי הדעות זו לצד זו. אפילו הראה לו ה' את פתרון החידה הזאת בהציגו לפניו את האופי האינדיבידואלי של הנהגתו, כאמור "וחנתי את - אשר אהן וגו", עדיין יש לומר שבנית בשר ודם, ולא בניתו של איש ממשה, לא תספיק כדי הערכת כל מקרה ומקרה של הנהגת ה' על - פי הכלל הזה.

qu'il se lève et vienne, "au nom du Seigneur" est relié par la ponctuation des voyelles, alors qu'ici, et aussi ci-dessous, en 34:5, l'écriture a relié l'expression "*appeler par le nom*" ("qara beshem") et en a fait un verbe composé, auquel "*le Seigneur*" est ajouté en complément. D'après cela, cela signifie ceci : Et j'appellerai Dieu devant toi par ses noms, c'est-à-dire que j'appellerai les noms de Dieu devant toi, c'est ce que je veux dire : Je ferai passer devant tes yeux tous les nombreux visages de l'unité de l'attribut de ma bonté, et chaque facette de cette multiplicité de visages te donnera un bon aperçu - par l'un des noms du Saint, -bénit soit-il- .

"et je ferai faveur, etc." : C'est ce que je ferai : je me comporterai devant tes yeux avec l'attribut de la bienfaisance et de la compassion. Tes yeux verront que l'attribut de la bienfaisance et de la compassion de Dieu se révèle différemment selon le caractère de la personne à qui Dieu s'adresse avec cet attribut. Non seulement je te montrerai que l'unité de l'attribut de ma bonté se révèle dans les multiples visages de la bienfaisance, de la compassion, etc., mais aussi que chacun de mes attributs se révèle de manière différente selon les différentes qualités des personnes à qui je m'adresse. À l'avenir, tu apprendras à savoir avec quel attribut multiple je dirige les gens selon les qualités de chacun d'entre eux.

Précisément cette conduite individualisée du Seigneur – "*et je ferai faveur à qui je ferai faveur et j'aurai compassion de qui j'aurai compassion*" est merveilleuse, elle est comprise par un mortel; Il est à peine capable d'arriver à la connaissance de la question générale, mais la question de l'individu est un secret pour lui. Pour cette raison, nous nous trompons facilement en évaluant "les voies de Dieu". Lorsque, selon notre jugement, nous avons devant nous un cas de "juste à qui [il arrive] malheur, de méchant à qui [il arrive] bonheur", nous pouvons nous tromper non seulement en déterminant les adjectifs "juste et méchant", mais certainement nous ne sommes pas en mesure de dire en toute sécurité dans tout cas réel : "malheur pour lui" et "bonheur pour lui". Parce que seule la compréhension la plus profonde de l'individualité d'une certaine personne peut déterminer ce qui est vraiment mauvais pour elle et ce qui est vraiment bon pour elle.

Dans *Berakhot* 7a, la Gemara cite l'avis de Rabbi Yossi : "Il a demandé de lui faire connaître les voies du Saint, -bénit soit-il-, et il le lui donna" et l'avis de Rabbi Meir, qui n'est pas d'accord avec Rabbi Yossi et dit que le secret de la conduite de Dieu restait un profond mystère devant Moïse. Et voici, de notre point de vue, il est possible de tenir les deux points de vue côté à côté. Même si Dieu lui a montré la solution à cette énigme en lui présentant la nature individualisée de sa conduite, comme il est écrit : "*Et je ferai faveur à qui je ferai faveur, etc.*", il faut encore dire que la compréhension de chair et de sang, et non la compréhension d'une personne comme Moïse, ne suffira pas à évaluer chaque cas de la conduite de Dieu selon cette règle.

בין כל המידות השונות, שבהן מתגללה המידה האחת של "טוב" ההנוגה האלוהית, נזכרות כאן רק מידות החנינה והرحמים. אלו המידות הכלליות והמקיפות ביותר. "חנן" קרוב ל"ענן", "הנן" (ע"י פ' בראשית ו, ח), והואתו המילולית: تحت כשרון למישחו, למלא אותו כוחות, כשרים ואמצעים. הר' ז' מידת התייחסותו הראשונה של ה' אל יוצר כלשהו, מקור החיים לכל חי, שכן ביסודו של דבר "חנן" משמעו: להוות, تحت ברכה לעתיד. "רחמים" היא המידה השנייה, שב Laudia אין כל יוצר יכול להתקיים. מידת זו מלווה כל יוצר, שמידת החנינה נתנה לו חיים, בכל דרכי חייו, והוא לא תרפא ממנה הויאל והוא נתהווה על ידה ויצא מ"רhma", ולפיכך היא תישאר לכל חייו רַחֲם שעמו מגן ושמירה. משום כך לעולם "חנון" קודם ל"רחום", ובמקום ש"רחום" נזכר ראשונה (כגון להלן לד, ו; תהילים פו, טו; קג, ח) - אין זה אלא חידוש הענקת החנינה.

לפי תוכן הבטחה האמורה כאן, וקיים להלן לד, ו - ז, אין הכתוב מדובר אלא במילוי בקשו הראשונה של משה - "הודיעני נא את - דרך". דבר זה מהווור מטהילים קג, ז - ח, שם נרמזו על התגלות ה' אל משה, להלן לד, ו, במלים: "יודיע דרךיו למשה וגו".

בפסוק כ מפורש טעם אי - היענותו של ה' לבקשת מפהת נושא, והוא צמצום גבולות כושר הכרתו של אדם בימי חלדו.

De tous les différents attributs, dans lesquels se révèle le seul attribut de la "bonté" de la conduite divine, seuls les attributs de bienveillance et de compassion sont mentionnés ici. Ce sont les mesures les plus générales et les plus complètes. "*hanan - faire faveur*" est proche de "*canan - nuage*", "הנן"¹ (cf. Commentaire sur Ge 6:8), et sa signification littérale est : donner du talent à quelqu'un, le remplir de forces, de talents et de moyens. C'est l'attribut de la référence première de Dieu à toute créature, source de vie pour tout être vivant, puisque, à la base du mot "*hanan*" il y a la signification : constituer, donner une bénédiction pour l'avenir. "Compassion" est le deuxième attribut, sans lequel aucune créature ne peut exister. Cet attribut accompagne chaque créature, à qui l'attribut de bienfaisance a donné la vie, dans toutes les voies de sa vie, et il ne l'a pas lâché puisqu'il a été formé par elle et est sorti de son "*rèhem - utérus*", et donc il restera pour le reste de sa vie un "*rèhem - utérus*" avec lequel il protège et garde. Pour cette raison, "*Hannún - Bienfaisant*" précède toujours "*Rahûm - Compatissant*", et là où "*Rahûm*" est mentionné en premier (comme ci-dessous Ex 34: 6 ; Ps 86:15 ; 103: 8) - ce n'est rien d'autre que le renouvellement de l'octroi de la bienfaisance.

Selon le contenu de la promesse mentionnée ici, et son existence ci-dessous (34:6-7), l'Écriture ne parle que pour répondre à la première demande de Moïse - "*Fais-moi donc connaître ta voie*". Cela ressort clairement de Ps 103:7-8, où il est fait allusion à la révélation de Dieu à Moïse, (ci-dessous en 34:6), dans les mots : "*Il dit connaître ses voies à Moïse, etc.*" (du Ps 103:7).

Au verset 20, la raison de la non-réponse de Dieu à la demande en raison de son sujet est expliquée, et c'est la réduction des limites de la capacité d'une personne à savoir à l'époque de sa vie terrestre.

תורה תמיימה שמות פרשת משפטים פרק לג פסוק ז

(יט) וְחָנֵתִי - וּרְחַמְתִּי,
תְּנִיאָ, ר' מאיר אומר, וְחָנֵתִי אֶת אֲשֶׁר אָחָן וּרְחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר אָרְחָם,
וְחָנֵתִי - אֶפְעַל פִּי שָׁאַנוּ הָגּוֹן, וּרְחַמְתִּי - אֶפְעַל פִּי שָׁאַנוּ הָגּוֹן) [ברכות ז' א']:

TORAH TEMIMAH sur Ex 33:19 (traduction Jacques KOHN)

19) **Je ferai faveur ... je ferai miséricorde** – Une *barayetha* nous enseigne : Rabbi Méir a enseigné : "Je ferai faveur à qui je ferai faveur, je ferai miséricorde à qui je ferai miséricorde" : "Je ferai faveur" – y compris à qui ne le mérite pas ; "je ferai miséricorde" – y compris à qui ne le mérite pas (*Berakhot* 7a).

¹ Je ne parviens pas à discerner le sens de ce terme et son rôle dans cette phrase du commentaire de R.S.R. Hirsch. Ne serait-ce pas une coquille (confusion entre le חן et le חן) ? En Ge 6:8, il commente l'expression "מִצְאָתָן" ("trouver grâce"), qui, dans le cas de Noé, peut en effet évoquer les compétences dont il aura besoin pour remplir son rôle face aux événements à venir.

דעת מקרא - שמות פרק לג פסוק ז	DA ^{AT} MIQRA ^{>} sur Ex 33:19
(יט) וַיֹּאמֶר — ה' אֵל מֹשֶׁה. נִאָמֶר כֹּאֵן עַيְאָמֶר בַּלְבֵד, לְפִי שֶׁהָיָה אֱמִירָה סְתוּמָה, וְהִיא תָּלֵךְ וַתַּחֲבֹר בְּשָׁלַשׁ הָאֲמִירָות הַבָּאוֹת (ראה בפירוש לקמן כ-כא ; לד א).	19) Il dit — Dieu à Moïse. Il est écrit ici : "Et il a dit", seulement puisqu'il s'agit d'une déclaration vague, et elle sera clarifiée dans les trois déclarations suivantes (voir le commentaires ci-dessous en 33:20-21 et 34:1).
אָנָּנוּ אַעֲבִיר כָּל-טוֹבִי עַל-פְּנֵיכִיךְ — בָּלוּמֶר : מַה שְׁבָקְשָׁתְּ לְרֹאֹת אֶת בְּבוֹדִי לֹא אָפָּנוּ לְהָ, אָכַל אֶת טוֹבִי - אֶת מְדוּמֵי הַטּוֹבּוֹת - אַעֲבִיר עַל פְּנֵיכִיךְ . בָּאָפָּנוּ שְׁתְּרָאָה אֶת טוֹבִי, וְלֹא אֶת בְּבוֹדִי.	Je vais faire passer tout mon "bien" sur ta face — C'est-à-dire : Ce que tu as demandé de voir, ma Gloire, je ne te le donnerai pas, mais mon "bien" –mes attributs positifs– je le ferai passer sur ta face. De la manière que vous voyez ma "bonté", et non ma Gloire.
לְלִשְׁוֹן 'כָּל-טוֹבִי' הַשּׁוֹה הַלְּשׁוֹן הַאֲמֹר בַּעֲכֵד אֶבְרָהָם יְכָל-טוֹב אֶלְגַּיּוֹן (בר' כד י). שֶׁם, אָכַל בָּשָׂר וְקִם, הַטּוֹבִי הוּא רַכּוֹשׁ חָמָרִי. וְכַאֲזֶן, אָכַל הָיִם, הַטּוֹבִי הִיא מְדוּמָה מְפֻשְׁתָּות, שֶׁהָן קִינְיוֹן וְסְגָלּוֹתָיו שֶׁל הָיִם.	Pour l'expression "tout mon bien", comparez avec l'expression qui est dite à propos du serviteur d'Abraham "ayant en mains tout ce que son maître avait de meilleur" (Ge 24 ₁₀). Là, chez les êtres de chair et de sang, le "bien" est un bien matériel. Mais ici, chez Dieu, la "bonté" est un des attributs abstraits, qui sont la nature et les qualités de Dieu.
לְלִשְׁוֹן 'אַעֲבִיר ... עַל-פְּנֵיכִיךְ' הַשּׁוֹה 'וְכָל-הַגְּתִים שְׁשִׁים-מֵאוֹת אִישׁ ... עֲבָרִים עַל-פְּנֵיכִיךְ' (ש'ב ט יח וראה שם בדעת מקרא). וְשֶׁם מְקַבֵּר בַּמְלֵךְ, שְׁעַבְדֵי הַגְּנָאָמְנִים לוֹ עוֹבְרִים עַל פְּנֵיכִיךְ וְהִיא סְקוּרָם. וְכַאֲזֶן חָלֵק הָיִם בְּבָנָה גְּנָאָמְנִים בַּיְתָה וְיִפְהָה אֶת כָּוחֵו לְסִקְרָר אֶת מְדוּמָהוּיו שֶׁל הָיִם. וְדַבְּרוּ וְלֹא מְדוּמָהוּמוּ שֶׁל הָיִם, פָּוֹתָח 'אָנָּנוּ', לְרִמּוֹן : אָנָּנוּ בְּעָצְמֵי וּבְכָבוֹדֵי אַעֲבִיר אֶת טוֹבִי. וְהַזְּאִיל וְטוֹבִוִּים, מְדוּמָהוּמוּ שֶׁל הָיִם, הַן בְּעָצְמָותֵהוּ, נְרִמּוֹן כְּאֵן, שֶׁאָנוּ הָיִם בְּעָצְמָוָהוּ יַעֲבֵר עַל פְּנֵיכִיךְ (ראה לקמן לד ו), אָלָא שְׁמָמָה לֹא יַרְאָה כִּי אִם אֶת טוֹבִוִּים בַּלְבֵד, כְּמוֹ שִׁיחַתְּבֹאָר לְקַפְּנוּ.	Pour l'expression "je ferai passer ...sur ta face", comparez avec "et tous les Guittites, six cents hommes ... passaient devant le roi" (2Sa 15:18, avec le commentaire de Da ^{at} Miqra ^{>}). Là, il s'agit d'un roi, dont les serviteurs qui lui sont fidèles passent sur sa face et qui les passe en revue. Et ici, Dieu a rendu hommage à Moïse, fidèle à sa maison et il a donné pouvoir de passer en revue les attributs de Dieu. Et la parole de Dieu commence par "moi", pour suggérer : moi-même et ma Gloire, je ferai ma passer ma "bonté". Et puisque sa bonté fait partie des attributs de Dieu, ceux-ci sont dans son essence, et c'est donc Dieu lui-même qui passera "sur la face de" Moïse (cf. ci-dessous 34:6), Mais Moïse ne verra rien d'autre que sa bonté, comme ce sera expliqué plus loin.
וְקָרָאתִי בְּשֵׁם הָיִם לְפְנֵיכִיךְ — כִּי לְהַזְּדִיעַ לְךָ, שֶׁאָנָּנוּ הוּא הַמְּעַבֵּיר (וְהַעֲבֵר), אָקְרָא לְפְנֵיכִיךְ בְּשֵׁם, בָּלוּמֶר: אַבְטָה בְּקֹול רַם שֵׁם מְסִים וּבְשֵׁם שָׁאָקְרָא בּוּ הוּא הָיִם (הַשֵּׁם הַמְּפֻרְשׁ). הַטּוֹמִים עֲשָׂו הַפְּסָק בֵּין שְׁמֵי הַמְּבֹוֹת 'בְּשֵׁם הָיִם', וְחַבְרָו אֶת הַמְּבֹוֹת וְקָרָאתִי בְּשֵׁם — לְלִמּוֹד, שְׁהַפְּבָה 'הָיִם' הִיא הַקְּרִיאָה הַגְּנָשְׁמָעָת לְמֹשֶׁה.	Et j'appellerai par le Nom de Hachem devant toi — Afin de te faire savoir que je suis celui qui fait passer (et qui passe), j'appellerai devant toi par mon nom, c'est-à-dire, je prononcerai à haute voix un nom déterminé, et le nom que j'appellerai est celui de Dieu (le "Nom ineffable"). Les signes de cantilation ont mis un arêt entre les deux mots "par le Nom de Dieu" et [les] ont reliés avec les mots "et j'appellerai par le Nom" — pour enseigner que le mot "Dieu" est la proclamation qui est faite entendre à Moïse.
וְתַּחֲנֹתִי אֶת אָשֶׁר אָחָזָן - וְבָאָזָה שְׁעָה אָקְרָא וְאָזְדִּיעַ, כִּי מְקַתִּי הִיא, שֶׁאָנָּנוּ אֶת מַי שְׁרוֹאוִי לְפָנֵינוּ לְחַגְנִיהָ — אֶת מַי שְׁמוֹצָא חָן בְּעֵינֵינוּ, לְאָדָם הַזֶּה אָנָּנוּ נָמְנוּ חַגְנִיהָ וּמְמֻלָּא אֶת מְשֻׁאָלוֹתָיו.*	et je ferai faveur à qui je ferai faveur — Et à cette heure j'appellerai et je ferai connaître, que tel est mon attribut : que moi je fais faveur à ceux qui méritent devant moi faveur — ceux qui trouvent grâce à mes yeux, à cette personne j'accorde la grâce et j'accomplis ses souhaits.
[וְתַּחֲנֹתִי] — עבר מהפר לדבר בעדו מבניון קל של שורש חננו ועל דה ^ת הכהולים. אָחָזָן - עתיד של הנ"ל.	Note 73 [We-Hannotî - passé inverti à la 1 ^{ère} personne du singulier au binyan qal de la √ "H-N-N" sur le modèle des verbes géminés. ḥahôn – futur de ce qui a été mentionné plus haut.]
וְרַחֲמָתִי אֶת־אֲשֶׁר אָרְחָם — וְעוֹד אָזְדִּיעַ, כִּי מְקַתִּי לְרַחְםָם (לְחַמֵּל וְלְחַבֵּב וְלְאַהֲבָה) אֶת הָרָאוִי לְפָנֵינוּ לְרַחְמָם. הַפְּעָל וְקָרָאתִי גָּמְשָׁד בְּמַחְשָׁבָה גָּמְשָׁד עַל הַמְּחַצִּית הַשְׁנִינָה שֶׁל הַכְּתּוֹב. וְשַׁעֲוָר הַקְּרָבִים : אָקְרָא לְפָנֵיכִיךְ עַל אֲזֹות מְקַתִּי לְחַזָּן אֶת אָשֶׁר אָחָזָן וּלְרַחְםָם אֶת אָשֶׁר אָרְחָם. וּרְמֹז כָּאֵן הָיִם, שֶׁכָּאָשֶׁר יַעֲבֵר עַל פְּנֵיכִיךְ מֹשֶׁה, יִקְרָא לְפָנֵיכִיךְ אֶת	et j'aurai compassion de qui j'aurai compassion — Et encore je ferai connaître que mon attribut d'avoir compassion (d'avoir pitié et de chérir et d'aimer) celui qui mérite devant moi compassion. Le verbe "et j'appellerai" se poursuit dans la pensée également dans la 2 ^{ème} moitié du texte. Et la leçon des paroles est : j'appellerai devant toi à propos de mon attribut de faire faveur à qui je ferai faveur et d'avoir compassion de qui j'aurai compassion. Et ici Dieu suggère que quand il passera sur la face de Moïse, il proclamera devant lui

הַמְדֹזֶת יְאֵל רֹום וְחִנּוֹן (לִקְמָן לְדָוִזָּן; רָאֵד שֵׁם בְּפִירּוֹשׁ),
וְעוֹד יִשְׁכַּן כְּאֹנוֹ רְמֹז, שְׁבַעֲשָׂה שִׁיבְעָרְה הַעַל פְּנֵי מִשְׁהָ, תַּהְנִהָּ שָׁעַת רְצֹן, וְבָהּ יְחִזּוּ הַ'
וְרַחֲם אֶת הָרְאִים לְבָהּ. וּלְפִי זֶה גְּרָמֹז כְּאֹנוֹ, שְׁעַצְם קְרָאת הַמְדֹזֶת הַאֲלָהָ מַעֲזָרָה
אוֹתָן לְפָعֵל (וּרְאָה לִקְמָן בְּפִירּוֹשׁ לְדָוִזָּן). וְלֹא נְאָמֵר כְּאֹנוֹ יְחִנּוֹן וְרַחֲמָתִי בְּלָבְדֵּךְ,
אַלְאָ יְחִנּוֹן וְרַחֲמָתִי אֶת־אֲשֶׁר אָחֹזָן וְרַחֲמָתִי אֶת־אֲשֶׁר אַרְחָם' - לְלִמְדָנוּ, וְלֹא גָּלָה זוֹאת הַ'
לְמִשְׁהָ.*

*⁷⁴[הפועל 'אָעַבְרֵי' ■שהוא נקשר אל 'פְּנֵן', מושך אחריו 'עַל'. ולשון 'מעביר על פניו' נופל בגורם לתנועה מתמשחת מצד אחד של הפנים אל הצד השני (מיינן לשמאלו או משמאלו לימין), והפועל 'קָרָא', ■שהוא נקשר אל 'פְּנֵן', מושך אחריו ל"מ" היחס, ולשון 'קורא לפניו' נופל בימי שגורם לשומע, שיישמע את הקול הבensus לאוזני, ■אילו הוא בא מקום הנמצא לפני השומע, ולא מצדו או מאחוריו.]

וְכַנְּגָה הַפְּנִימִית שְׁבַקְבָּרִים הַאֲלָהָ, שְׁנָאָמֵר לְמִשְׁהָ, שְׁבַקְשָׁתָו, שְׁיַדָּע בְּבָרוּר גָּמוֹר
אֶת דְּתִי הַיְלָא תְּגַתֵּן לוּ בְמַלְוָאָה, אֲבָל יִזְכֵּה לְהַפְּרָה בְּרוֹרָה שָׁהָ עַמּוֹ, כְּמַי שְׁשָׁוּמָע
בְּאַזְנֵינוּ אֶת קֹל מוֹשִׁיעָנוּ הַגִּמְעָד בְּקָרְבָּתוֹ, וַיִּזְכֵּה לְדַעַת מִקְצַת מִפְדּוֹת הַיְלָא
נוֹהָג בְּתוֹן וּבְרַחֲמִים. וְדִיעָה זוּ פְּסִיףִיק לוּ כְּדִי לְהַדְרִיךְ אֶת יִשְׂרָאֵל וּלְלִמְדָם לְמַצָּא חָן
בְּעִינֵי הַיְלָא. אֲבָל לֹא יְדַע מִשְׁהָ אֶת כָּל דְּתִי הַיְלָא. וְאֶרְאָ אַלְוּ שְׁיַדָּע לֹא יְחַבְּאָרוּ לוּ
בְּשִׁלְמָוֹת, אַלְאָ בְּחַלְקָנוּ, כְּמַי שְׁמַעְבָּרִים לְפָנֵינוּ דְּמִיּוֹת, וּמְגִיחִים לוּ לְהַתְּבּוֹנָן בְּהָנוּ
לְשֻׁעָה קְלָה בְּזַמָּנוּ תְּנוּעָתָנוּ, וְלֹא כְּשָׁהָן עֹמְדָות.

les attributs "אֵל רָחוּם וְחַנּוּן" (cf. plus loin 34:6 et y voir le commentaire), et encore, il y a ici une allusion à ce qu'à l'heure où Dieu passera sur la face de Moïse, ce sera l'heure de son bon vouloir, et qu'alors Dieu fera faveur à, et aura compassion de ceux qui me méritent. Et d'après cela, il est suggéré ici que le fait même de proclamer ces attributs les stimulent à agir (voir plus loin le commentaire sur les versets 34:6-7). Et il n'est pas écrit ici seulement "et le ferai faveur et j'aurai compassion", mais "je ferai faveur à qui je ferai faveur et j'aurai compassion de qui j'aurai compassion" – c'est pour nous enseigner, mais Dieu n'a pas révélé cela à Moïse.

Note 74* [Le verbe "ya'avîr" ("je ferai passer"), quand il est relié à "panèikha" ("ta face") se prolonge derrière [la préposition] "al" ("sur"). Et l'expression "ma'avîr qal panaïw" ("il fera passer sur ta face") concerne la cause du mouvement qui se prolonge d'un côté à l'autre du visage (de droite à gauche ou de gauche à droite), et le verbe "Q-R-ג" ("crier, proclamer"), quand il est lié à "panèikha" ("ta face") se prolonge derrière la préposition "ל" ("lamed"), et l'expression "qôré lephanaïw" ("il appelle devant sa face") concerne celui qui est la cause d'entendre, qui entendra la voix entrer dans ses oreilles, comme si elle arrivait d'un endroit qui se trouve devant celui qui entend, et non pas de son côté ou de derrière lui.]

La signification intérieure de ces paroles, comme il est dit à Moïse, c'est que sa demande de connaître en toute clarté les voies de Dieu ne lui sera pas donnée dans son intégralité, mais il obtiendra une reconnaissance claire que Dieu est avec lui, comme celui qui entend dans ses oreilles la voix de son Sauveur qui se trouve près de lui et il obtiendra de connaître un peu des attributs de Dieu, par lesquels il se conduit avec grâce et compassion. Et cette connaissance lui suffira pour guider Israël et lui apprendre à trouver grâce aux yeux de Dieu. Mais Moïse ne connaissait pas toutes les voies de Dieu. Et ce qu'il connaîtra ne lui sera pas expliqué entièrement, mais seulement en partie, comme si on fait passer devant lui des images, en lui permettent de les observer un bref instant pendant leur mouvement et non quand elles sont arrêtées.

Les sources : presque tous les textes sont cités ici d'après le logiciel "**Responsa Project**" de l'université Bar Ilan, version 20 (de 2012), parfois complété (ou recoupé) par ...

... "Judaic Bookshelf : Master Library" (CD. T.E.S. 2010)

... "Tora Temima" : édition de la Bible (Houmash) en hébreu + français, avec Rashi et des extraits de la tradition rabbinique (Gallia, Jérusalem 1998)

... "Da^cat Miqra[>]" : commentaire biblique en hébreu publié par le "Mossad ha-Rav KOOK" (1865-1935), offrant un solide résumé des commentaires traditionnels. L'interprétation y est principalement basée sur le *peschat* (lecture directe et littérale du texte) ; pour Ex 33:19 = tome ****ספר שמות** (Jérusalem 1991)

Les traductions en français sont souvent tirées de (ou inspirées par) :

-... "Tora Temima" Tome 2 "Chemoth", [traduction : Jacques KOHN]

... le site web "Sefaria" [traduction : la communauté SEFARIA]

... "Targum du Pentateuque. Tome II : Exode et Lévitique" (Cerf, Paris 1979), [traduction : Roger LE DEAUT]

... "Le Talmud, l'édition Steinsaltz" (Institut israélien des Publications Talmudiques, Jérusalem, 1994 sq)

1 2 etc.
N° de page ↴

Légende :

- gras / italique = citations (de la Bible ou du Talmud)
- gras non italique = mots tirés d'une citation
- italique / non gras = autres citations ou variantes d'un targum

Notes :

- Responsa = imposante base de données réunies dans le logiciel de l'université Bar Ilan "*Responsa Project*". C'est la version 20 (de 2012) qui est ici utilisée.
- sauf précisions contraires, les traductions sont de moi-même, parfois bizarrement "aidé" (?) par *Google Translate*.
- Responsa liste aussi un autre commentaire d'Ex 33:19 (celui de Malbim), non cité ici faute d'une traduction française acceptable.
- .

Repères chronologiques (les dates précises sont proposées en 2023 dans Wikipedia ... et parfois aussi ailleurs) :

- les TARGUM^{im} : traductions araméennes orales de la Bible dans les synagogues ; fixées vers les 3e - 4e siècles. ① ②

- le TALMUD BABLI (de Babylone) : études et discussions à partir de la Michna, compilé entre les 3e et 6e s. ② ③
[+ PENÉ YEHOSHUA de Rabbi Jacob Joshua, tossafiste, commentateur du Talmud, édité en 1739]. ③

... les divers midrashim :

- SIFRÉ BA-MIDBAR : midrash surtout halakhique, très ancien ; (plutôt école Ishmaél). ④

- SHEMOT RABBAH : midrash de la période des gueonim (7e - 10e s. ; édité à partir du 16e s.). ④

- PESIQTÀ ZUTARTA = Midrash "lèqah ṭov" (par Tuvya ben Eliezer, 11e s.). ⑤

- MIDRASH AGGADA (édition Buber), Alep 12e - 13e s. ⑤

- YALQOUT SHIM^cONI, dit "Yalqout de Siméon de Francfort" 13es. Recueil de midrashim. ⑤ ⑥

... et les commentaires :

- RASHI de Troyes (Rabbi Shlomo Itshaq) 1040-1105, commentateur incontournable (Number^oone) de la tradition. ⑦

- RASHBAM (Rabbi Shmouel ben Meïr), beau-fils de RASHI (≈ 1085 - 1158), en Champagne, puis à Rouen. ⑦

- IBN EZRA (Abraham ben Méir) 1089-1167, Andalousie, le plus grand commentateur de la Bible, après Rashi. ⑦ ⑧

- le HIZKUNI (Rav Ḥizqiyahū ben Manoah) 13e siècle, en Provence. ⑧

- DA^cAT ZEQÉNIM des Maîtres tossafistes (date inconnue, 1e publication en 1783). ⑧

- HADAR ZEQÉNIM des Maîtres tossafistes (date inconnue, 1e publication en 1783). ⑨

- REQANATI : R. Menachem Recanati 1250 - 1310, en Italie, kabbaliste. ⑨

- Le "RO^cSH" = Rabbénû Asher ben Yehiel (1250 - 1327) à Tolède. ⑩

- Rabbénû BE-HAYYÉ = Bahya ben Asher Ibn Halawa (1255 - 1340). à Saragosse. ⑩

- BA'AL HA-TOURIM : Ya^caqov ben Asher (1269 - 1340), fils du Ro'sh, à Cologne, puis Castille en Espagne. ⑪

- SFORNO ('Ovadya ben Ya^caqov) 1475 - 155, à Rome puis à Bologne (Italie). ⑪

- ALSHEIKH (Moshé, dit "ha-Qadosh") 1508 - 1593, rabbin ottoman, élève de Joseph Caro, à Safed. ⑪ à ⑬

- OR HA-HAYYIM (Rabbi Ḥayyim ben Moshé ibn Attar) 1696 - 1747, (Maroc, Italie, Galilée). ⑬

- Rabbi Samson Raphaël HIRSCH (1808 - 1888), à Emden, en Moravie, puis à Francfort sur le Main. ⑭ à ⑯

+ TORA TEMIMA de Rabbi Baruch EPSTEIN 1860 sq) Vilna 1904, ré-édition Chad V'Chalak, Jérusalem 2005. ⑯

+ DA^cAT MIQRA[>] : résumé des commentaires pour grand public hébreophone, direction Yehuda KIEL. ⑰ ⑱